

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA NEĮGALIŲJŲ SOCIALINĖ INTEGRACIJA

2007 m. rugsėjo 28 d. Nr. VA-P-10-6-15

Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 1-ojo audito departamento direktorės Vitos Jurkevičienės
2007-04-05 pavedimą Nr. P-10-6

Auditą atliko valstybinės auditorės:
Marytė Tulabienė (grupės vadovė)
Rasa Baušienė
Jurgita Jokubauskienė

Auditas pradėtas 2007-04-06
Auditas baigtas 2007-09-28

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	6
Audito apimtis ir procesas	7
Audito rezultatai	9
1. Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa	9
1.1. Programos priemonių planavimas, finansavimas ir įgyvendinimas	10
1.1.1. Programos priemonių planavimas, finansavimas ir įgyvendinimas ministerijose, įstaigose prie Vyriausybės bei ministerijų	10
1.1.2. Programos priemonių planavimas, finansavimas ir įgyvendinimas apskrityse	15
1.1.3. Programos priemonių planavimas, finansavimas ir įgyvendinimas savivaldybėse	18
1.2. Programos koordinavimas, stebėseną, kontrolė	22
2. Neįgalųjų socialinės integracijos programa	25
2.1. Programos priemonių planavimas	25
2.2. Programos priemonių finansavimas	32
2.2.1. Lėšų skyrimas ir panaudojimas Žmonių su negalia socialinės integracijos „programai“ įgyvendinti	33
2.2.2. Lėšų skyrimas ir panaudojimas kitoms neįgalųjų socialinės integracijos priemonėms	42
2.2.3. Lėšų panaudojimas administravimo išlaidoms	46
2.3. Programos priemonių įgyvendinimas	47
2.4. Programos įgyvendinimo kontrolė ir koordinavimas	51
Audito metu įvykę pokyčiai	54
Išvados ir rekomendacijos	56
Priedai	61

SANTRAUKA

Neįgalieji – viena iš labiausiai pažeidžiamų visuomenės dalių. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, Lietuvoje yra apie 7 procentus¹ gyventojų, pripažintų neįgaliaisiais.

Pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis neįgaliųjų socialinę integraciją – Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, kuris įgyvendinamas vykdant tarpinstitucinę Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programą. Socialinės apsaugos ir darbo ministerija Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonėms įgyvendinti parengė ir 2006 metais patvirtino tęstinę Neįgaliųjų socialinės integracijos programą. Šias programas koordinuoja Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Siekdami įvertinti neįgaliųjų socialinės integracijos įgyvendinimo sistemą, nustatyti veiklos problemas ir trūkumus, pateikti rekomendacijas sistemai tobulinti, atlikome valstybinį veiklos auditą, kurio metu atskirai nagrinėjome tarpinstitucinės Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Neįgaliųjų socialinės integracijos programos įgyvendinimą.

Audito metu nustatyta, kad:

- Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa nebuvo įgyvendinama kompleksiskai, ne visi atsakingi vykdytojai įgyvendino numatytas priemones, trūko bendradarbiavimo tarp ją įgyvendinančių institucijų.
- 2006 metais neatliktas Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos įgyvendinimo tarpinis vertinimas ir tikslinimas. Neįgaliųjų reikalų departamento vykdyta Nacionalinės ir Neįgaliųjų socialinės integracijos programų stebėseną, kontrolę, koordinavimas buvo nepakankami.
- Neįgaliųjų reikalų departamento surinkta informacija apie Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų bei Neįgaliųjų socialinės integracijos programų priemonių planavimą ir įgyvendinimą yra neišsami, nepatikima, netiksli.
- Neįgaliųjų socialinės integracijos programos planavimas vyko, neatsižvelgiant į neįgaliųjų skaičių atskiruose teritoriniuose vienetuose. Planavimo etape nepakankamai bendradarbiaujama su apskritimis, savivaldybėmis. Vykdam projektų atranką, nebuvo laikomasi jai numatytų reikalavimų.
- Dalis lėšų, skirtų Neįgaliųjų socialinės integracijos programai įgyvendinti, panaudota nerezultatyviai, nes tenka administravimui ir išlaidoms, nesusijusioms su programos

¹ www.socmin.lt 2007-08-20.

priemonių vykdymu, o ne tiesiogiai neįgaliųjų poreikiams tenkinti. Pažeidžiant sutarčių sąlygas programos lėšomis buvo įsigytas ilgalaikis turtas, kuris tapo neįgaliųjų asociacijų ar kitų subjektų nuosavybe, padidino nevyriausybinių organizacijų turto vertę.

- Programos lėšų finansavimo sistema keistina, nes, finansuojant neįgaliųjų asociacijų projektus ir iki 2008 metų numatant 10 proc. visų projektams skiriamų lėšų panaudoti administravimo išlaidoms, o nuo 2008 metų aiškiai neapibrėžiant administravimo išlaidų dydžio, neskatinama racionaliai ir efektyviai naudoti valstybės biudžeto lėšas. Nesprendžiamas nevyriausybinių organizacijų rėmimo ir socialinių paslaugų iš jų pirkimo atskyrimo klausimas. Kai kurie valstybės ir savivaldybių biudžetinių, viešųjų įstaigų parengti projektai finansuojami ne tiesiogiai, o per tarpininkus – neįgaliųjų asociacijas. Dalis Neįgaliųjų socialinės integracijos programos lėšų nepagrįstai skirta neįgaliųjų asociacijoms ugdymo, užimtumo, profesinės reabilitacijos projektams vykdyti, aprūpinimo techninės pagalbos priemonėms įsigyti, neįgaliųjų studentų, besimokančių aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose, mokslui remti ir specialiesiems poreikiams tenkinti, nes teisės aktai nenumato neįgaliųjų asociacijų tarp šią veiklą įgyvendinančių subjektų. Esama finansavimo sistema neužtikrina paslaugų, kurios teikiamos už valstybės biudžeto lėšas, vienodo prieinamumo neįgaliesiems skirtinguose teritoriniuose vienetuose.

Audito ataskaitoje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pateikėme rekomendacijas neįgaliųjų socialinės integracijos sistemai tobulinti. Svarbiausios iš jų:

- Numatyti papildomas priemones Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų bei Neįgaliųjų socialinės integracijos programų įgyvendinimo kontrolei ir koordinavimui stiprinti.
- Atlikti Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos tarpinį vertinimą ir tikslinimą.
- Keisti esamą neįgaliųjų socialinės integracijos finansavimo tvarką, skiriant lėšas savivaldybėms, kurios organizuotų ir koordinuotų neįgaliųjų socialinės integracijos procesą savivaldybės teritorijoje, sudarytų nevyriausybinėms organizacijoms galimybes konkurso būdu siūlyti ir parduoti paslaugas savivaldybėms. Taip būtų aiškiai atskirtas nevyriausybinių organizacijų rėmimas ir paslaugų iš jų pirkimas.
- Planuojant lėšas neįgaliųjų socialinei integracijai, atsižvelgti į neįgaliųjų skaičių atskiruose teritoriniuose vienetuose.
- Svarstyti galimybę organizuoti neįgaliųjų socialinės integracijos įgyvendinimą, vykdant vieną kompleksinę – Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programą, pagal kurios priemones šiuo metu yra vykdomos atskiros programos

(Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007–2011 metų programa, Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programa ir kt.). Šios programos turėtų būti vertinamos kaip Nacionalinės programos sudedamosios dalys – priemonės. Tai leistų efektyviau panaudoti valstybės biudžeto lėšas, stiprinti jų panaudojimo kontrolę, įvertinti programos įgyvendinimą, padėtų išvengti atsakingų vykdytojų funkcijų bei informacijos apie neįgaliųjų socialinę integraciją dubliavimosi.

- Teikti visuomenei tikslią ir patikimą informaciją apie neįgaliųjų socialinei integracijai skirtas ir panaudotas valstybės biudžeto lėšas, programų įgyvendinimo rezultatus, kad būtų galima vertinti valstybės indėlį į neįgaliųjų socialinės integracijos procesą.

IŽANGA

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, Lietuvoje yra apie 7 procentus² gyventojų, pripažintų neįgaliaisiais. Neįgalieji – viena iš labiausiai pažeidžiamų visuomenės dalių. Neįgaliųjų skaičiaus didėjimas, visuomenės informavimo priemonių pranešimai apie neįgaliųjų problemas, gaunami neįgaliųjų skundai paskatino Valstybės kontrolę domėtis, kokių priemonių imasi valstybė, siekdama spręsti neįgaliųjų problemas bei skatinti jų socialinę integraciją.

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas yra pagrindinis įstatymas, reglamentuojantis neįgaliųjų socialinės integracijos įgyvendinimą. Šiame įstatyme nustatytas neįgaliųjų socialinės integracijos valdymas, kuris apima neįgaliųjų socialinės integracijos priemonių planavimą, administravimą, organizavimą, įgaliojimų ir atsakomybės paskirstymą bei priežiūrą. Neįgaliųjų socialinės integracijos sistemą sudaro medicininės, profesinės ir socialinės reabilitacijos paslaugų teikimas, specialiųjų poreikių tenkinimas specialiosios pagalbos priemonėmis, neįgaliųjų užimtumo rėmimas, socialinės paramos teikimas, Valstybinio socialinio draudimo fondo pensijų ir išmokų skyrimas ir mokėjimas, Privalomojo sveikatos draudimo fondo išmokų skyrimas ir mokėjimas, ugdymo paslaugų teikimas, lygių galimybių dalyvauti kultūros, sporto ir kitose visuomenės gyvenimo srityse užtikrinimas. Neįgaliųjų socialinės integracijos sistema finansuojama iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžetų, Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo, Užimtumo fondo, Europos Sąjungos struktūrinių fondų ir kitų teisėtai įgytų lėšų³.

Įgyvendinant Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą, buvo parengta ir patvirtinta Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa, kurią pagal kompetenciją įgyvendina ministerijos, apskritys, savivaldybės, kitos atsakingos įstaigos.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija pagal savo kompetenciją rengia ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei siūlymus, įstatymų ir kitų teisės aktų projektus dėl neįgaliųjų socialinės integracijos sistemos tobulinimo bei organizuoja neįgaliųjų socialinės integracijos sistemos įgyvendinimą. Tuo tikslu nuo 2006 metų Socialinės apsaugos ir darbo ministerija parengė tęstinę Neįgaliųjų socialinės integracijos programą.

² www.socmin.lt 2007-08-20.

³ Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991-11-28 Nr. I-2044, 5 str. 2 d.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – Neįgaliųjų socialinė integracija.

Audito subjektas – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Audito tikslas – įvertinti esamą neįgaliųjų socialinės integracijos įgyvendinimo priemonių sistemą, nustatyti veiklos problemas, pateikti rekomendacijas sistemai tobulinti.

Vertinimo kriterijai:

1. Lėšų planavimo ir finansavimo:
 - lėšų, tenkančių neįgaliųjų socialinei integracijai pagal neįgaliųjų skaičių atskiruose regionuose, palyginimas.
2. Vertindami Nacionalinės žmonių su negalia programos priemonių įgyvendinimą naudodami programą įgyvendinančių institucijų numatytus priemonių įgyvendinimo vertinimo kriterijus.
3. Vertindami Neįgaliųjų socialinės integracijos programos priemonių įgyvendinimą naudodami Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos strateginiame veiklos plane numatytus priemonių įgyvendinimo vertinimo kriterijus.

Audito procesas

Auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais. Audito įrodymams gauti duomenys buvo renkami taikant tikrinimo, skaičiavimo, apklausos ir analitinės procedūras.

Audito metu nagrinėta:

- teisės aktai, reglamentuojantys neįgaliųjų socialinę integraciją;
- Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Neįgaliųjų reikalų departamento prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, savivaldybių, neįgaliųjų asociacijų informacija apie neįgaliųjų socialinę integraciją.

Apklausėme dalį savivaldybių, įvertinome jų pateiktą informaciją. Kalbėjome su Klaipėdos, Palangos, Neringos, Širvintų savivaldybių darbuotojais neįgaliųjų socialinės integracijos klausimais.

Lankėmės respublikinėse neįgaliųjų asociacijose: Lietuvos invalidų draugijoje, Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijoje „Viltis“, Lietuvos kurčiųjų draugijoje, susitikome su Klaipėdos, Palangos, Neringos, Širvintų neįgaliųjų asociacijų darbuotojais.

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, dokumentai – išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Audituojamas laikotarpis – 2006 metai.

Auditas pradėtas 2007 m. balandžio 6 d., baigtas 2007 m. rugsėjo 28 d.

Ataskaitoje vartojami sutrumpinimai ir sąvokos:

LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė;

SADM – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija;

NRD – Neįgaliųjų reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos;

SAM – Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerija;

ŠMM – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija;

AM – Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija;

KM – Lietuvos Respublikos kultūros ministerija;

ŪM – Lietuvos Respublikos ūkio ministerija;

SM – Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerija;

FM – Lietuvos Respublikos finansų ministerija;

VRM – Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija;

Nacionalinė programa – Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa;

„Programa“ – nepatvirtinta programa (Neįgaliųjų socialinės integracijos programos sudėtinė dalis), kuriai buvo skirtas finansavimas.

Projektai - Neįgaliųjų socialinės integracijos priemonių įgyvendinimui rengiami projektai, kurie Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės teisės aktuose ir neįgaliųjų asociacijų paraiškose vadinami programomis.

AUDITO REZULTATAI

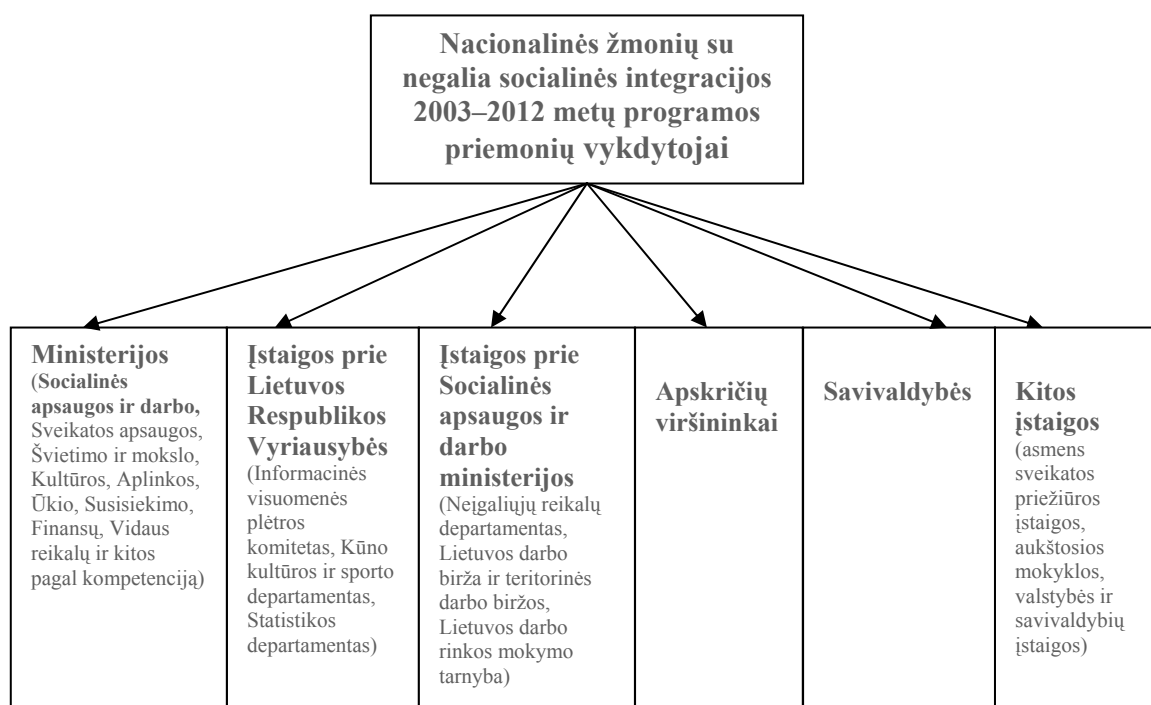
1. Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa

Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa⁴ (toliau – Nacionalinė programa) apima visas Lietuvos žmonių su negalia socialinės integracijos politikos sritis ir skirta visiems su negalia Lietuvos žmonėms. Jos tikslas – siekti lygių galimybių planuojant žmonių su negalia socialinės integracijos veiksmus, atitinkančius valstybės tarptautinius ir vidaus politikos tikslus ir įsipareigojimus, ir numatant šių veiksmų įgyvendinimo strategiją.

Nacionalinės programos įgyvendinimo koordinavimas, stebėseną ir kontrolę pavesta Neįgalųjų reikalų departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

Programos priemonėms įgyvendinti numatyti atsakingi vykdytojai (1 pav.).

1 pav. Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonių vykdytojai

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Nacionalinėje programoje (patvirtintoje 2002 metais) įvardyti žmonių su negalia lygias galimybes ir socialinę integraciją ribojantys veiksniai, iš jų:

- galiojančiuose teisės aktuose neaiškiai apibrėžta įvairių valdymo (valstybės, apskričių, savivaldybių) lygių atsakomybė, nesuderintos jų funkcijos ir bendradarbiavimas;
- profesinės, socialinės, psichosocialinės reabilitacijos priemonės taikomos atskirai, jų neužtenka, nėra tarpusavio ryšio ir tęstinumo;
- sudėtinga paslaugų, vykdomų priemonių finansavimo tvarka neužtikrina efektyvaus skiriamų lėšų naudojimo;
- per mažai bendradarbiauja visų sričių (sveikatos priežiūros, socialinės apsaugos ir darbo, švietimo ir mokslo, susisiekimo, aplinkos, kultūros, sporto ir kt.) institucijos, tenkindamos žmonių su negalia poreikius ir užtikrindamos jiems lygias galimybes⁵.

Programoje numatyta, kad, siekiant įgyvendinti bendruosius tikslus socialinių paslaugų srityje, būtina:

- spręsti nevyriausybinių organizacijų rėmimo ir socialinių paslaugų iš jų pirkimo atskyrimo klausimą;
- skatinti socialinių paslaugų teikėjų konkurenciją, sudaryti nevyriausybiniams organizacijoms galimybes konkursu būdu siūlyti ir parduoti socialines paslaugas savivaldybėms⁶.

1.1. Programos priemonių planavimas, finansavimas ir įgyvendinimas

1.1.1. Programos priemonių planavimas, finansavimas ir įgyvendinimas ministerijose, įstaigose prie Vyriausybės bei ministerijų

Strateginio planavimo metodikoje⁷ numatyta, kad institucijos, dalyvaujančios įgyvendinant tarpinstitucinę programą, kasmet privalo teikti informaciją programos koordinatoriui apie vykdomos programos priemonių planavimą ir įgyvendinimą, pildant Strateginio planavimo metodikos 3 ir 7 priedus. Neįgaliųjų reikalų departamentas, kaip programos koordinatorius, neturi išsamios, pateiktos pagal nustatytą tvarką informacijos apie Socialinės apsaugos ir darbo bei Ūkio ministerijų planuojamas Nacionalinės programos įgyvendinimo priemones ir lėšas. Aplinkos ministerija šios programos įgyvendinimo priemonėms vykdyti asignavimų 2006 metams neplanavo ir neskyrė.

⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-07 nutarimu Nr. 850.

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-07 nutarimu patvirtintos Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos 22.1, 22.5, 22.18, 22.19 punktai.

⁶ Ten pat, 33.6, 33.7 punktai.

⁷ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-06 nutarimu Nr. 827.

Kai kurios institucijos, atsakingos už Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonių vykdymą, nurodo, kad planuoja priemones, kurios, auditorių nuomone, nėra aiškiai susietos su konkrečiomis Nacionalinėje programoje numatytais priemonėmis.

Pavyzdys

Lietuvos Respublikos kultūros ministerija

Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonės:

- Pritaikyti žmonėms su negalia švietimo ir ugdymo, sveikatos apsaugos, visuomeninių objektų ir socialinių įstaigų aplinką (6.1.3.);
- Įtraukti žmones su negalia į rengiamas kultūros programas (10.2);
- Organizuoti kultūros specialistų kvalifikacijos programas, skirtas darbui su neįgaliaisiais (10.3);
- Remti žmonių su negalia kultūrinę veiklą (10.4).

Planuotos priemonės 2006 metams:

- Vykdyti Valstybės investicijų programos objektų statybą ir rekonstravimą;
- Įgyvendinti leidybos projektus;
- Vykdyti Etninės kultūros plėtros valstybinę programą;
- Vykdyti Regionų kultūros plėtros programą;
- Vykdyti Kultūros darbuotojų tobulinimosi centro veiklos priežiūrą;
- Įgyvendinti atrinktus nevyriausybinių organizacijų vykdomus kultūros projektus.

Kai kurios valstybės institucijos pateikė Neįgaliųjų reikalų departamentui informaciją apie planuojamas priemones, tačiau konkrečiai nenurodė, kurias Nacionalinės programos priemones planuoja įgyvendinti savo numatytais priemonėmis.

Planuodamos priemonės 2006 metams kai kurios institucijos nenurodė vertinimo kriterijų reikšmių.

Pavyzdys

Švietimo ir mokslo ministerija

Priemonė 2006 metams

Įgyvendinti pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo modelį, iš jų:

- aprūpinti pedagogines psichologines tarnybas metodine literatūra;
- apmokyti specialistus naudoti vertinimo metodikas;
- tobulinti specialistų kvalifikaciją;
- parengti rekomendacijas, kaip organizuoti ugdymą;
- rengti asmens įvertinimo metodikas.

Vertinimo kriterijai ir jų planuojamos reikšmės:

- Apmokytų specialistų skaičius
- Specialistų, patobulinusių kvalifikaciją, skaičius
- Renginių skaičius
- Metodikų rengimas

Nacionalinės programos priemonės finansuojamos iš ministerijoms ir Vyriausybės įstaigoms, dalyvaujančioms įgyvendinant šią programą, skirtų bendrųjų asignavimų⁸.

⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-07 nutarimas Nr. 850 „Dėl Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos patvirtinimo“, 3 punktas.

1 lentelė. Neįgaliųjų reikalų departamento suvestinė informacija apie ministerijų bei įstaigų prie Vyriausybės ir ministerijų panaudotas lėšas 2006 metų Nacionalinei programai įgyvendinti

Ministerijų ir kitų įstaigų pavadinimas	Pagal Strateginio planavimo metodikos 4 ir 8 priedus		Pagal Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonių vykdymo būklę 2007-01-01 panaudota lėšų, tūkst. Lt
	Planuoti asignavimai, tūkst. Lt	Panaudota lėšų, tūkst. Lt	
Socialinės apsaugos ir darbo ministerija	33 087,0	33 887,0	vykdė iš bendrųjų asignavimų
Švietimo ir mokslo ministerija	941 379,0	45 877,9	3 920,0
Susisiekimo ministerija	0	435,9	0
Sveikatos apsaugos ministerija	0	47,1	47,1
Kultūros ministerija	261,5	340,0	0
Aplinkos ministerija	0	asignavimų neskyrė	asignavimų neskyrė
Ūkio ministerija	0	vykdė iš bendrųjų asignavimų	0
Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV	20,0	25,0	25,0
Kūno kultūros ir sporto departamentas prie LRV	700,0	1256,9	1 256,9
Statistikos departamentas prie LRV	61,3	3,0	3,0
Lietuvos automobilių kelių direkcija prie Susisiekimo ministerijos	0	15 499,5	0
Iš viso	975 508,8	97 372,3	5 252,0

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Neįgaliųjų reikalų departamentas atskiruose šaltiniuose pateikė skirtingą informaciją apie ministerijų bei įstaigų prie Vyriausybės ir ministerijų panaudotas lėšas Nacionalinės programos priemonėms įgyvendinti:

- Ataskaitoje pagal Strateginio planavimo metodikos 8 priedą nurodė, kad 2006 metų Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonėms vykdyti panaudota 97 372,3 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų, o suvestinėje apie Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonių vykdymą nurodė, kad panaudota tik 5 252,0 tūkst. Lt (arba 18, 5 karto mažiau) valstybės biudžeto lėšų.
- Ataskaitoje pagal Strateginio planavimo metodikos 8 priedą nurodyta, kad Švietimo ir mokslo ministerija Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonėms vykdyti 2006 metais panaudojo 45 877,9 tūkst. Lt, o suvestinėje apie Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonių vykdymą nurodyta, kad panaudojo tik 3 920,0 tūkst. Lt (arba 11,7 karto mažiau) valstybės biudžeto lėšų.

- Ataskaitoje pagal Strateginio planavimo metodikos 8 priedą nurodyta, kad kai kurios ministerijos bei įstaigos prie Vyriausybės ir ministerijų Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonėms skyrė valstybės biudžeto lėšas, o suvestinėje apie Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonių vykdymą nurodyta, kad šios institucijos priemonių nevykdė ir lėšų neskyrė.

2006 metais įgyvendindamos Nacionalinę programą Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir jai pavaldžios įstaigos naudojo Valstybinio socialinio draudimo fondo, Užimtumo fondo, Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšas, tačiau informacijos apie šių lėšų panaudojimą Neįgaliųjų reikalų departamentui nepateikė. Sveikatos apsaugos ministerija nepateikė Neįgaliųjų reikalų departamentui informacijos, kiek 2006 metais lėšų panaudojo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo neįgaliųjų medicininei reabilitacijai.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nepateikė Neįgaliųjų reikalų departamentui išsamios informacijos apie Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonių įgyvendinimą, o tik nurodė, kad vykdė priemones iš bendrųjų asignavimų.

Ūkio ministerija informaciją Neįgaliųjų reikalų departamentui pateikė rašte⁹, o ne pagal Strateginio planavimo metodikos 3 ir 7 priedus. Jame pateiktos informacijos Neįgaliųjų reikalų departamento darbuotojai negalėjo susieti su konkrečiomis Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonėmis.

Ne visi atsakingi vykdytojai įgyvendino jiems numatytas Nacionalinės programos įgyvendinimo priemones ir teikė informaciją programos koordinatoriui pagal Strateginio planavimo metodikos 3 ir 7 priedus.

Neįgaliųjų reikalų departamentas neužtikrino, kad atsakingi vykdytojai pateiktų reikiamą informaciją apie vykdytas priemones bei skirtas ir panaudotas valstybės biudžeto lėšas 2006 metais Nacionalinei programai įgyvendinti.

Kai kurie atsakingi vykdytojai, teikdami informaciją Neįgaliųjų reikalų departamentui apie Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonių vykdymą 2006 metais, nurodė ne visai aiškius, konkrečius vertinimo kriterijus ar jų reikšmes.

⁹ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos raštas Neįgaliųjų reikalų departamentui, 2007-01-24 Nr. (18.7-34)-3-571).

Pavyzdys			
Atsakingas vykdytojas	Priemonė	Vertinimo kriterijus	Vertinimo kriterijaus reikšmė
SADM	Pritaikyti viešąją, būsto ir informacinę aplinką neįgaliesiems bei įdiegti universalią neįgaliųjų reabilitacijos ir integracijos informacinę sistemą.	Pritaikytas informacijos ir komunikacijos priemonės naudojančių neįgaliųjų skaičius.	X
SM	Pritaikyti žmonėms su negalia visuomeninių objektų aplinką: - įrengti du tualetus; - įrengti tris lifthus.	1. Pretenzijos dėl žmonių su negalia aptarnavimo oro uostuose. 2. Kontroliuojančių institucijų išvados.	1. Pretenzijų nebuvimas. 2. Teigiamos kontroliuojančių institucijų išvados.
SAM	Organizuoti specialistų, dirbančių su žmonėmis su negalia bendruomenėje ir komandoje mokymą, kelti jų kvalifikaciją.		Psichosocialinę reabilitaciją vykdydys labiau kvalifikuoti specialistai.

Nacionalinės programos priemonių įgyvendinimą būtų lengviau įvertinti, jei būtų pasirinkti kiekybiniai vertinimo kriterijai bei įvardytos konkrečios vertinimo kriterijų reikšmės.

Kai kurios institucijos pateikė Neįgaliųjų reikalų departamentui informaciją apie priemonių įgyvendinimą, tačiau neaišku, kaip ir kiek nurodytos priemonės tenkina neįgaliųjų socialinės integracijos poreikius.

Pavyzdys

Kultūros ministerijos įgyvendintos priemonės: vykdyti valstybės investicijų programos objektų statybą ir rekonstravimą; įgyvendinti leidybos projektus; vykdyti Etninės kultūros plėtros valstybinę programą; vykdyti Regionų kultūros plėtros programą; vykdyti kultūros darbuotojų tobulinimosi centro veiklos priežiūrą.

Kūno kultūros ir sporto departamento prie LRV įgyvendinta priemonė: Sporto bazių statybos, renovacijos ir sporto inventoriaus įsigijimo konkursinė programa.

Švietimo ir mokslo ministerijos įgyvendinta priemonė: finansuoti ir prižiūrėti mokyklas.

Yra numatytas visų Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonių vykdymo laikotarpis. Kai kurios priemonės yra tęstinės ir nebus galutinai įgyvendintos, pasibaigus nustatytam laikotarpiui.

Pavyzdys

- **Priemonė** – tobulinti teisinę bazę, patikslinti ministerijų, apskričių ir savivaldybių funkcijas ir atsakomybę organizuojant savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymą (4.2.1.);
įvykdymo terminas – 2003–2004 metai.
- **Priemonė** – taikyti nuolatinę slaugą ir priežiūrą gyvenamojoje vietoje (5.3.);
įvykdymo terminas – 2003 metai.

Prie tokių priemonių tikslinga nurodyti, kad jos turi būti įgyvendinamos ne trumpesnį laikotarpį kaip iki programos pabaigos.

Nacionalinėje žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programoje kai kurių numatytų priemonių įgyvendinimas neaiškus, nes yra susijęs ne su konkrečios priemonės vykdymu, o tik su rėmimu.

Pavyzdys

- **Priemonė – remti** savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo programas bendruomenėje (4.2.4.); **atsakingi vykdytojai** – NRD, apskričių viršininkai, savivaldybės.
- **Priemonė – remti** žmonių su negalia užimtumo programas (8.7.); **atsakingi vykdytojai** – NRD, SADM, savivaldybės, teritorinės darbo biržos.

Auditorių nuomone, nėra apibrėžta, kaip rėmimas gali būti įgyvendinimas. Jei rėmimas susijęs su lėšų skyrimu, tokias priemones gali įgyvendinti tik asignavimų valdytojai (Neįgaliųjų reikalų departamentas nėra asignavimų valdytojas).

Informacija apie Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonių planavimą ir vykdymą buvo renkama tik iš atsakingų vykdytojų, kurie prie atskirų priemonių yra nurodyti pirmieji, ir iš apskričių bei savivaldybių. Neįgaliųjų reikalų departamentas neturi informacijos apie VRM, aukštųjų mokyklų, asmens sveikatos priežiūros įstaigų, Lietuvos radijo ir televizijos, Lietuvos darbo biržos, Lietuvos darbo rinkos mokymo tarnybos, kai kurių kitų atsakingų vykdytojų veiklą, įgyvendinant Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programą.

Neįgaliųjų reikalų departamentas, kaip programos koordinatorius, neturi išsamios informacijos, kaip ministerijose bei įstaigose prie Vyriausybės ir ministerijų įgyvendinama Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa.

1.1.2. Programos priemonių planavimas, finansavimas ir įgyvendinimas apskrityse

Nacionalinėje žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programoje nurodytos šešios priemonės, kurias įgyvendinti numatyta apskričių viršininkams (kartu su kitais vykdytojais) (1 priedas).

Neįgaliųjų reikalų departamentas neturi informacijos, kokias Nacionalinės programos įgyvendinimo priemones ir lėšas planavo apskritys, išskyrus Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programos priemonių planavimą.

Kiek valstybės biudžeto lėšų apskritys panaudojo 2006 metais Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonėms, pateikta 2 lentelėje.

2 lentelė. Lėšų panaudojimas 2006 metų Nacionalinės programos įgyvendinimo priemonėms vykdyti

Eil. Nr.	Apskritis pavadinimas	Panaudota valstybės biudžeto lėšų iš viso, tūkst. Lt	Iš jų pagal programos sritis			
			Visuomenės švietimas	Reabilitacija	Aplinkos prieinamumas	Sportas
1.	Alytaus	5146,8	-	5077,8	69,0	-
2.	Kauno	1504,7	-	-	1504,7	-
3.	Klaipėdos	2671,8	-	688,5	1980,1	3,2
4.	Marijampolės	13565,0	-	13211,0	354,0	-
5.	Panevėžio	3093,6	-	1326,0	1767,6	-
6.	Šiaulių	469,2	-	57,4	411,8	-
7.	Tauragės	2061,9	-	1137,2	924,7	-
8.	Telšių	251,3	0,3	10,0	241	-
9.	Utenos	70,7	-	15,7	55,0	-
10.	Vilniaus	571,1	-	-	571,1	-
	Iš viso	29 406,1	0,3	21 523,6	7879	3,2

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Apskritys daugiausia lėšų panaudojo: reabilitacijos priemonėms – 73,2 proc. ir aplinkos prieinamumo priemonėms – 26,8 proc. lėšų, skirtų Nacionalinei programai įgyvendinti.

Gerosios praktikos pavyzdys

Įgyvendinant Nacionalinę programą, **Klaipėdos apskrities viršininko administracija** 2003–2006 metų laikotarpiu papildomai vykdė priemones:

- organizuoti žmonių su negalia profesinės reabilitacijos darbuotojų, darbo rinkos konsultantų, dirbančių su neįgaliaisiais, rengimą (4.3.4.) – skyrė 259 tūkst. Lt;
- remti žmonių su negalia sporto programas, dalyvavimą sporto renginiuose (11.2) – skyrė 10,2 tūkst. Lt.

Viena iš Nacionalinės programos priemonių yra įgyvendinti gestų kalbos vartojimo programą, teikti žmonėms su negalia vertėjų paslaugas. Šiai priemonei įgyvendinti patvirtinta Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programa, kuriai finansavimas patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu¹⁰ atskira eilute. Įgyvendinant šią programą yra įsteigti gestų kalbos vertėjų centrai Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Panevėžio apskrityse. Kitų apskričių viršininkų administracijose yra įsteigti gestų kalbos vertėjų etatai.

Neįgaliųjų reikalų departamento duomenimis, 2006 metais vienas vertėjas teikė paslaugas vidutiniškai 108 kurtiesiems. Kiek 2006 metais vienam lietuvių gestų kalbos vertėjui teko aptarnauti kurčiųjų pagal atskiras apskritis ir kiek lėšų panaudota vienam kurčiajam, informacija pateikta 3 lentelėje.

3 lentelė. Lietuvių gestų kalbos vertėjų etatų, kurčiųjų skaičius ir lėšų panaudojimas

Apskritis pavadinimas	Panaudota lėšų, tūkst. Lt	Panaudota lėšų vienam kurčiajam, tūkst. Lt	Kurčiųjų skaičius** iš viso	Vertėjų etatų skaičius	Kurčiųjų, kuriems paslaugas teikia vienas gestų kalbos vertėjas, skaičius
Alytaus	68,9	0,17	405	2	204
Kauno*	416,7	0,21	1978	12,5	158
Klaipėdos*	282,5	0,37	766	8	96
Marijampolės	64,9	0,19	335	2	168
Panevėžio*	350,5	0,41	863	6	144
Šiaulių *	244,8	0,28	874	6,5	134
Tauragės	65,0	0,20	324	2	162
Telšių	86,0	0,22	384	3	128
Utenos	65,0	0,14	453	2	227
Vilniaus*	571,1	0,25	2254	27	83
Iš viso	2215,5	0,26	8636	71	122

Šaltinis – Valstybės kontrolė

* gestų kalbos vertėjų centrai; ** 2001 metų Lietuvos gyventojų ir būsto surašymo duomenys

Vienam kurčiajam daugiausia lėšų panaudota tose apskrityse, kuriose yra įsteigti lietuvių gestų kalbos vertėjų centrai.

Atskirose apskrityse vienas gestų kalbos vertėjas teikia paslaugas nevienodam kurčiųjų skaičiui. 2006 metais Vilniaus apskrityje vienas gestų kalbos vertėjas teikė paslaugas 83 kurtiesiems, Klaipėdos apskrityje – 96 kurtiesiems, o Utenos apskrityje – 227, Alytaus apskrityje – 204 kurtiesiems.

Auditorių nuomone, tikslinga numatyti kriterijus, kuriais vadovaujantis būtų nustatytas lietuvių gestų kalbos vertėjų etatų skaičius apskrityse. Tai leistų racionaliau naudoti valstybės biudžeto lėšas ir pagerintų teikiamų paslaugų kurtiesiems prieinamumą.

Neįgaliųjų reikalų departamento Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programos įgyvendinimo 2006 metais ataskaitoje teigiama, kad Alytaus ir Marijampolės apskrityse 2006 metais sukurta kompiuterizuota lietuvių gestų kalbos vertėjo darbo aplinka. Tauragės apskrityje kompiuterizuotos dviejų gestų kalbos vertėjų darbo vietos – įsigyti du nešiojamieji kompiuteriai (su priedais) ir lazeriniai spausdintuvai. Klaipėdos apskrities gestų kalbos vertėjų centras įsigijo automobilį, dvi kompiuterio internetines kameras, projektorių, du kompiuterius. Kauno apskrities gestų kalbos vertėjų centras iš ilgalaikiam turtui įsigyti skirtų ir sutaupytų lėšų įsigijo automobilį. Panevėžio apskrities gestų kalbos vertėjų centras įsigijo transporto priemonę už 65 tūkst. Lt, dvi kompiuterio internetines kameras, penkis kompiuterius, projektorius. Patalpų remontui panaudojo 64,08 tūkst. Lt.

¹⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-01-31 nutarimas Nr. 107 „Dėl 2006 metų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų paskirstymo pagal programas“.

Minėtoje ataskaitoje rašoma, kad „atskirose apskrityse, įsigijus kompiuterio internetines kameras, jų pagalba galima bendrauti gestais su kurčiaisiais, priimami užsakymai vertėjo paslaugoms teikti internetu, pagerėjo gestų kalbos vertėjų bendravimas su paslaugų gavėjais naudojant interneto ryšį ir kt.“

Auditorių nuomone, gestų kalbos vertėjų teikiamos paslaugos internetu prieinamos nedidelei daliai vartotojų, kurie turi įsigiję kompiuterinę įrangą.

Dauguma apskričių, įgyvendindamos Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programos priemones, viršijo planuotus rodiklius.

Pavyzdys

Kauno apskrities viršininko administracija

Priemonė – teikti ir plėtoti lietuvių gestų kalbos vertėjų centro paslaugas kurtiesiems Kauno apskrityje (3.11).

Vertinimo kriterijus: gestų kalbos vertėjui vidutiniškai tekusių valandų, skirtų kvalifikacijos tobulinimui, skaičius per metus (vnt.).

Vertinimo kriterijaus reikšmė: planuota – 10;
 įgyvendinta – 250;
 įgyvendinta (proc.) – 2500.

Auditorių nuomone, dideli planuotų ir pasiektų rezultatų skirtumai rodo, kad planavimas nepakankamai pagrįstas.

Neįgaliųjų reikalų departamentas parengė Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programos įgyvendinimo 2006 metais ataskaitą. Joje pateikta informacija skiriasi nuo informacijos, Neįgaliųjų reikalų departamento pateiktos pagal Strateginio planavimo metodikos 8 priedą.

Pavyzdys

Vilniaus apskrities viršininko administracija

- **Vertinimo kriterijus** – įstaigų, kuriose atliekamos stacionarios vertimo paslaugos, skaičius. Planuota vertinimo kriterijaus reikšmė: ataskaitoje pagal Strateginio planavimo metodikos 8 priedą – 19; NRD ataskaitoje pateikta informacija – 17.
- **Vertinimo kriterijus** – pasinaudojusių vertimo paslaugomis kurčiųjų žmonių skaičius. Planuota vertinimo kriterijaus reikšmė: ataskaitoje pagal Strateginio planavimo metodikos 8 priedą – 626; NRD ataskaitoje pateikta informacija – 447.
- **Vertinimo kriterijus** – suteiktų vertimo paslaugų kaimuose ir rajonuose skaičius. Planuota vertinimo kriterijaus reikšmė: ataskaitoje pagal Strateginio planavimo metodikos 8 priedą – 267; NRD ataskaitoje pateikta informacija – 133.

Neįgaliųjų reikalų departamentas atskiruose šaltiniuose pateikė skirtingą informaciją.

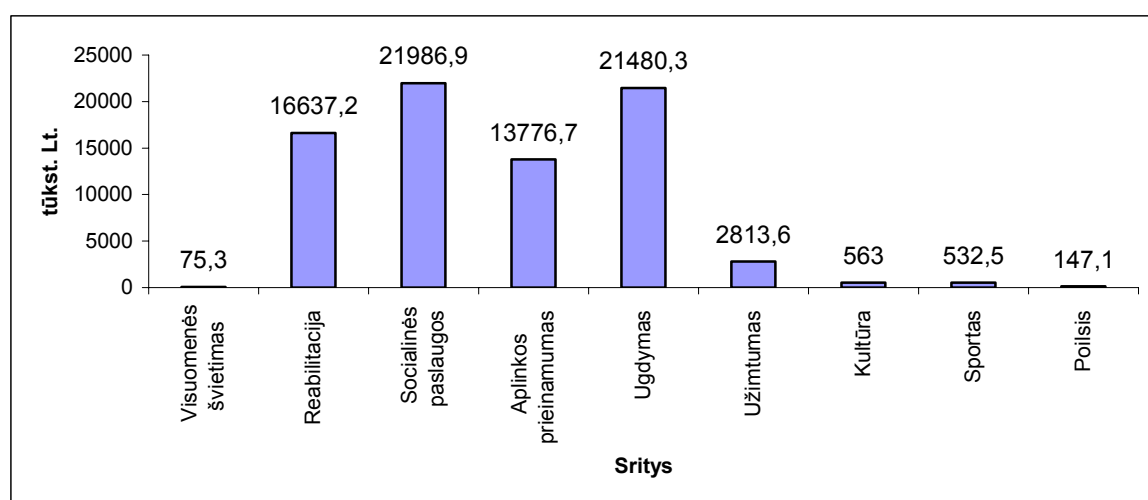
1.1.3. Programos priemonių planavimas, finansavimas ir įgyvendinimas savivaldybėse

Nacionalinėje programoje pateikta 30 priemonių, kurias įgyvendinti numatyta savivaldybėms (kartu su kitais vykdytojais) (2 priedas).

Neįgaliųjų reikalų departamentas, kaip programos koordinatorius, neturi informacijos, kokias Nacionalinės programos priemones savivaldybės planavo įgyvendinti ir kiek tam numatė skirti lėšų.

Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 m. programos priemonėms, kurias įgyvendina savivaldybės, valstybės biudžeto lėšų neskiriama. Kokioms Nacionalinės programos sritims ir kiek savivaldybės skyrė savivaldybių biudžetų lėšų, informacija pateikta 2 paveiksle.

2 pav. Savivaldybių biudžetų lėšų panaudojimas 2006 metais tam tikroms Nacionalinės programos sritims (tūkst. Lt)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Savivaldybės daugiausia lėšų panaudojo socialinių, ugdymo, reabilitacijos paslaugų ir aplinkos prieinamumo sričių priemonėms įgyvendinti.

Kai kurios savivaldybės tam tikroms programos priemonėms vykdyti mažai skyrė arba visiškai neskyrė savivaldybės biudžeto lėšų. Dauguma savivaldybių vykdo ne visas joms priskirtas Nacionalinės programos priemones, nes kai kurioms įgyvendinti savivaldybėse nėra poreikio, nepakanka savivaldybės biudžeto lėšų, žmogiškųjų išteklių.

Klaipėdos miesto savivaldybės gerosios praktikos pavyzdys

Klaipėdos miesto savivaldybė yra parengusi Žmonių su negalia socialinės integracijos 2005–2010 metams programą, numatytos programos įgyvendinimo priemonės pagal Nacionalinės programos sritis, numatyti finansavimo šaltiniai¹¹.

Auditorių nuomone, tinkamai įgyvendinti kai kurias priemones savivaldybės gali tik bendradarbiaudamos su kitomis įstaigomis.

¹¹ Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2004-12-23 sprendimas Nr. 1-493.

Pavyzdys

- **Priemonė** – organizuoti psichologinę pagalbą asmenims, patiriantiems dvasines krizes, trumpalaikius ir ilgai trunkančius psichikos sutrikimus, turintiems kitokių negalių, visose gydymo ir reabilitacijos įstaigose (4.4.3.).
 - **Priemonė** – rengti ir taikyti pereinamąsias iš švietimo sistemos į darbo rinką ar socialinės paramos sistemą programas (7.8.).
-

Savivaldybės kasmet teikė Neįgalųjų reikalų departamentui informaciją apie joms pavestų Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonių įgyvendinimą, nenurodydamos tam panaudotų lėšų. 2007 metais savivaldybės pateikė 2003, 2004, 2005, 2006 metų duomenis apie skirtas lėšas, tačiau priemonių įgyvendinimo darbus nurodė bendrai – viso ketverių metų laikotarpio. Iš taip pateiktų duomenų negalima matyti, kaip buvo įgyvendinamos priemonės savivaldybėse tam tikrais metais.

Kadangi nebuvo nustatyta kai kurių priemonių vertinimo kriterijų, savivaldybės, savo nuožiūra juos pasirinkdamos, pateikė nekonkrečią, skirtingais vertinimo kriterijais pagrįstą informaciją apie programos priemonių įgyvendinimą, kurios negalima palyginti, apibendrinti.

Pavyzdys

Priemonė – pritaikyti žmonėms su negalia švietimo ir ugdymo, sveikatos apsaugos, visuomeninių objektų ir socialinių įstaigų aplinką (6.1.3.) **Priemonės vykdymo būklė (rezultatai) iki 2007-01-01:**

- **Kretingos rajono savivaldybė**

Lėšos panaudotos įsigyjant specialiąsias ugdymo priemones komunikacinei, pažintinei, orientacinei, meninei neįgalųjų veiklai.

- **Mažeikių rajono savivaldybė**

Iš dalies pritaikyta 7 ugdymo, 5 sveikatos, 3 socialinės įstaigos ir 4 visuomeninių objektų aplinka.

- **Pakruojo rajono savivaldybė**

Pakruojo rajono savivaldybės tarybos 2005-06-23 sprendimu Nr. T-215 patvirtinta Būsto (aplinkos) pritaikymo žmonėms su negalia komisija, jos veiklos nuostatai ir programos vykdymo tvarka.

- **Šilutės rajono savivaldybė**

Dauguma rajono įstaigų, organizacijų įsikūrusios senesnės statybos namuose, todėl jų pritaikyti neįgalųjų poreikiams dažniausiai neįmanoma.

Kai kurios savivaldybės pateikė aprašomojo pobūdžio duomenis (pastabas), kurie nesuteikia konkrečios informacijos apie priemonių įgyvendinimą.

Pavyzdys

- **Klaipėdos miesto savivaldybė**

Priemonė – organizuoti sporto specialistų kvalifikacijos kėlimą (11.4);

Priemonės vykdymo būklė (rezultatai) iki 2007-01-01 – labai trūksta specialistų, galinčių dirbti su įvairaus negalumo lygio bei įvairios negalios žmonėmis.

- **Alytaus rajono savivaldybė**

Priemonė – pritaikyti žmonėms su negalia švietimo ir ugdymo, sveikatos apsaugos, visuomeninių objektų ir socialinių įstaigų aplinką (6.1.3);

Priemonės vykdymo būklė (rezultatai) iki 2007-01-01 – dauguma rajono visuomeninių objektų pritaikyti žmonėms su negalia.

Iš pateiktų duomenų negalima nustatyti, kiek ir kokių darbų 2004–2006 metais atliko savivaldybės, įgyvendindamos vieną ar kitą priemonę.

Nemažai savivaldybių, pateikdamos informaciją apie priemonių įgyvendinimą, nurodo neįgaliųjų asociacijų ar kitų institucijų (pvz., Darbo biržos) vykdomus projektus. Kitų organizacijų vykdytų projektų prie priemonės įgyvendinimo nurodyti netikslinga, išskyrus tuos atvejus, kai savivaldybė visiškai ar iš dalies finansuoja jų vykdomus projektus (tada šalia finansuojamo projekto būtų naudinga nurodyti finansavimo apimtį).

Negalima palyginti ir įvertinti, kaip šalies mastu savivaldybėse įgyvendinama Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa, kadangi duomenys pateikti, naudojant skirtingus vertinimo kriterijus.

Daugiau nei 80 proc. savivaldybių nurodė, kad finansavo mažiau priemonių nei vykdė.

Pavyzdys

Pakruojo savivaldybė vykdė 28 priemones, finansavo 2;

Ukmergės, Zarasų savivaldybės vykdė 27 priemones, finansavo 6;

Vilniaus miesto savivaldybė vykdė 30 priemonių, finansavo 15.

Auditorių nuomone, vykdomų ir finansuojamų priemonių skaičiaus skirtumui galėjo turėti įtakos tai, kad dalis savivaldybių prie vykdomų priemonių nurodė kitų vykdytojų atliktus darbus.

Kai kurias Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemones galima įgyvendinti tam neskiriant lėšų. Tačiau yra priemonių, kurias sudėtinga įgyvendinti be tam skirtų lėšų.

Pavyzdys

Priemonė – pritaikyti žmonėms su negalia švietimo ir ugdymo, sveikatos apsaugos, visuomeninių objektų ir socialinių įstaigų aplinką (6.1.3.).

Savivaldybėms Nacionalinėje programoje numatyta priemonė „**Įgyvendinti gestų kalbos vartojimo programą, teikti žmonėms su negalia vertėjų paslaugas** (6.3.1)“¹². Kai kurios savivaldybės pateikė informaciją, kad vykdė minėtą priemonę ir skyrė lėšas. Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintoje Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų 2005–2008 metų programoje¹² tarp atsakingų vykdytojų nėra savivaldybių. Be to, nurodyta, kad minėta programa finansuojama iš Lietuvos Respublikos valstybės biudžete ir Valstybės investicijų programoje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai ir apskričių viršininkams patvirtintų bendrųjų asignavimų¹³.

¹² Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-08-17 nutarimu Nr. 896, 2 punktas.

¹³ Ten pat, 15 punktas.

Savivaldybių asociacijos nuomonė

Gestų kalbos vertėjų paslaugos iki šiol teisės aktuose nėra aiškiai reglamentuotos, todėl neaišku, ar ši paslauga priskiriama socialinėms paslaugoms (2006 m. Socialinių paslaugų kataloge tokia paslauga nenurodyta) ir kas yra atsakingas už šių paslaugų teikimą. Dėl tokios neapibrėžtos situacijos vienur šią paslaugą teikia apskritys, kitur savivaldybės¹⁴.

Auditorių nuomone, būtina aiškiai apibrėžti, kas turi organizuoti gestų kalbos paslaugų teikimą: ar apskričių viršininkai, ar savivaldybės.

Iš savivaldybių pateiktų ataskaitų apie vykdytas priemones Neįgaliųjų reikalų departamentas sudarė suvestinę, tačiau joje duomenys nėra tikslūs (žr. pavyzdį).

Pavyzdys

Klaipėdos rajono savivaldybė

- **Priemonė** – įgyvendinti gestų kalbos vartojimo programą, teikti žmonėms su negalia vertėjų paslaugas (6.3.1.).

Įrašas savivaldybės ataskaitoje: gestų kalbos vertėjo paslaugos **neteikiamos**.

Įrašas NRD suvestinėje: vykdyta priemonė.

- **Priemonė** – remti žmonių su negalia kultūrinę veiklą (10.4).

Įrašas savivaldybės ataskaitoje: prašymų remti žmonių su negalia kultūrinę veiklą **negauta**.

Įrašas NRD suvestinėje: vykdyta priemonė.

Neįgaliųjų reikalų departamento suvestiniai duomenys apie Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonių įgyvendinimą neatitinka informacijos, kurią pateikė savivaldybės.

Neįgaliųjų reikalų departamentas neturi išsamios informacijos, kaip savivaldybės planavo ir įgyvendino Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programą.

1.2 PROGRAMOS KOORDINAVIMAS, STEBĖSENA, KONTROLĖ

Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programą koordinuoja Neįgaliųjų reikalų departamentas¹⁵. Jo pagrindinės funkcijos yra:

- koordinuoti programos vykdymą;
- vykdyti programos įgyvendinimo kontrolę ir stebėseną. Stebėsenos (vertinimo mechanizmo) tikslas – skatinti šios programos įgyvendinimą. Stebėseną padės nustatyti pasiektą socialinės integracijos lygį ir darbų pažangą;
- remiantis stebėsenos duomenimis, įvertinti programos vykdymą ir pasiūlyti tinkamas priemones kliūtims šalinti;

¹⁴ Lietuvos savivaldybių asociacijos 2007-08-01 raštas Nr. (15)-SD -584.

¹⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002-06-07 nutarimu Nr. 850 patvirtinta Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa, 44 punktąs.

- teikti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai programos vykdymo ataskaitas, suderintas su atsakingomis ministerijomis.

Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme¹⁶ Neįgaliųjų reikalų departamentas įvardytas kaip viena iš pagrindinių socialinę integraciją įgyvendinančių institucijų, kuri koordinuoja ir įgyvendina Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos programą ir vykdo kitas neįgaliųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemones.

Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programoje numatyta nemažai priemonių, kurių atsakingas vykdytojas yra Neįgaliųjų reikalų departamentas. Tokiais atvejais Neįgaliųjų reikalų departamentas pats vykdo numatytas priemones ir pats atlieka įgyvendinamų priemonių kontrolę bei stebėseną.

Nuo 2006 m. sausio 1 d. Neįgaliųjų reikalų departamentas yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavaldi įstaiga¹⁷ (iki tol buvo Lietuvos invalidų reikalų taryba prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės). Vykdydamas Nacionalinėje programoje numatytas funkcijas, Neįgaliųjų reikalų departamentas turi koordinuoti ir kontroliuoti, kaip Socialinės apsaugos ir darbo ministerija įgyvendina Nacionalinės programos priemones.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Lygių galimybių ir socialinės integracijos departamento nuostatuose¹⁸ teigiama, kad minėtas departamentas analizuoja ir vertina vykdomą lygių galimybių, lyčių lygybės ir socialinės integracijos politiką, rengia konkrečias veiklos programas ir koordinuoja jų įgyvendinimą.

Kaip nurodyta ankstesnėse ataskaitos dalyse, ne visi atsakingi vykdytojai įgyvendino numatytas Nacionalinės programos priemones ir teikė reikiamą informaciją Neįgaliųjų reikalų departamentui, teikiant informaciją naudoti skirtingi vertinimo kriterijai arba jie visai nenurodyti, kai kurių atsakingų vykdytojų įgyvendintos priemonės nėra susietos su konkrečiomis Nacionalinės programos priemonėmis.

Nacionalinėje žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programoje numatyta, kad tarpiniai programos vertinimai ir tikslinimai bus atliekami 2006 ir 2009 metais, tačiau 2006 metais Nacionalinės programos tarpinis vertinimas ir tikslinimas nebuvo atliktas.

Nacionalinės programos tarpinis vertinimas suteiktų visuomenei, atsakingiems vykdytojams informaciją, kokių rezultatų jau pasiekta, bei skatintų programos įgyvendinimą. Auditorių nuomone, remiantis informacijos analize būtų galima numatyti ir atlikti Nacionalinės programos tikslinimus, kurie padėtų geriau tenkinti neįgaliųjų poreikius.

¹⁶ Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991-11-28 Nr. I-2044, 16 str.

¹⁷ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-12-23 nutarimu Nr. 1423 „Dėl Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavadinimo pakeitimo bei pavedimo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai vykdyti steigėjo funkcijas.“

¹⁸ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-12-07 įsakymu Nr. A1-324.

Savivaldybių nuomonė

Šiaulių savivaldybės nuomonė: „Neįgaliųjų socialinės integracijos programos priežiūra atliekama labai formaliai, surenkant duomenis iš savivaldybių. Niekas tų duomenų neanalizuoja, bent jau savivaldybės apie tai neinformuojamos. Tokia programa turėtų būti nuolat prižiūrima, be to, norėtusi aiškiai žinoti, kokias priemones kasmet, kiek lėšų skiriama iš valstybės biudžeto, tada ir savivaldybės būtų suinteresuotos skirti savo dalį.“

Mažeikių savivaldybės nuomonė: „Būtų tikslinga įvertinti padarytų darbų efektyvumą. Svarbu žinoti, kiek realiai pagerėjo neįgalių asmenų gyvenimo sąlygos, kaip padidėjo jų savarankiškumo lygis, savirealizacijos galimybės. Būtina žinoti ir įvertinti tolesnį suteiktų paslaugų ar priemonių efektyvumą tam, kad vykdant šią programą išryškėtų svarbiausi neįgaliųjų poreikiai ir efektyviausi tų poreikių tenkinimo būdai.“

Neįgaliųjų reikalų departamentas nepakankamai koordinavo Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos vykdymą, nes:

- iš atsakingų vykdytojų surinkta informacija nėra išsami, pakankama, patikima, kad ja remiantis būtų galima vertinti, kaip Nacionalinė programa įgyvendinama šalies mastu;
- 2006 metais nebuvo atliktas tarpinis Nacionalinės programos vertinimas ir tikslinimas.

Neįgaliųjų reikalų departamentas patvirtino Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos programos stebėsenos aprašą¹⁹, tačiau nesilaikė kai kurių jo nuostatų, pavyzdžiui:

- nebuvo įvertintas programos vykdymas, nepasiūlytos tinkamos priemonės kliūtims šalinti;
- nebuvo atliekami Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonių stebėsenos apibendrinimai;
- Neįgaliųjų reikalų departamento tinklalapyje neskelbiama informacija, kaip įgyvendinami Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos tikslai ir priemonės.

Neįgaliųjų reikalų departamento Finansų programų kontrolės ir stebėsenos skyriaus nuostatuose²⁰ nurodyta, kad šis skyrius „vykdo Nacionalinės programos priemonių, kurias įgyvendina valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, stebėseną; rengia stebėsenos ir kontrolės ataskaitas“, tačiau Nacionalinės programos stebėsenos ir kontrolės ataskaitos nebuvo rengiamos.

Auditorių nuomone, Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos kontrolė nebuvo pakankama, nes apsiribojo informacijos rinkimu (stebėseną).

¹⁹ Patvirtinta Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2006-01-03 įsakymu Nr. A1-5.

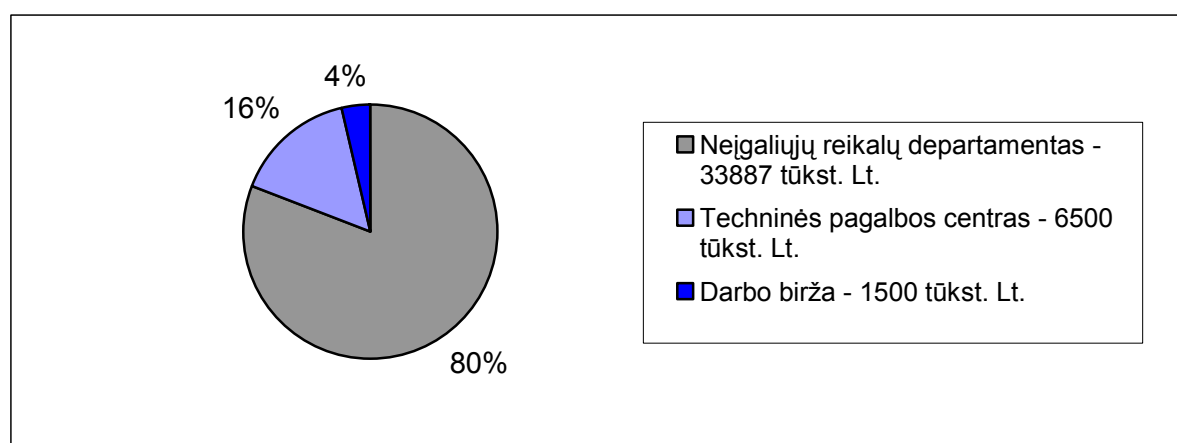
²⁰ Patvirtinta Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2006-01-03 įsakymu Nr. 1-1.

2. Neįgaliųjų socialinės integracijos programa

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programą ir kitas neįgaliųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemones, parengė atskirą programą „Neįgaliųjų socialinė integracija“. Šiai programai įgyvendinti Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai 2006 metais patvirtinta 41 887 tūkst. Lt, 2007 metais – 47 340 tūkst. Lt valstybės biudžeto asignavimų.²¹

Neįgaliųjų socialinės integracijos programos priemones įgyvendina trys įstaigos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos: Neįgaliųjų reikalų departamentas, Techninės pagalbos centras, Lietuvos darbo birža.

3 pav. Neįgaliųjų socialinės integracijos programai įgyvendinti patvirtintų asignavimų paskirstymas (tūkst. Lt.)

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Audituota Neįgaliųjų socialinės integracijos programos dalis, kurią buvo pavesta įgyvendinti Neįgaliųjų reikalų departamentui.

2.1. Programos priemonių planavimas

Programa „Neįgaliųjų socialinė integracija“ yra tęstinė, vykdoma siekiant ministerijos tikslo „Siekti efektyvios socialinės apsaugos bei užtikrinti socialiai pažeidžiamų gyventojų grupių socialinę integraciją“.

Programos tikslas – Gerinti neįgaliųjų socialinę integraciją plėtojant neįgaliųjų reabilitaciją ir ugdymą, aplinkos prieinamumą, užimtumą, jų medicininių, socialinių ir techninių aptarnavimą bei paslaugas. Programos tikslui pasiekti numatyti uždaviniai, priemonės, vertinimo kriterijai.

²¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-01-31 nutarimas Nr. 107 „Dėl 2006 metų LR valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas“ ir 2007-01-29 nutarimas Nr. 91 „Dėl 2007 metų LR valstybės biudžeto patvirtintų asignavimų paskirstymo pagal programas“.

1 uždavinys – atstatyti neįgaliųjų biosocialines funkcijas, profesinius įgūdžius bei darbiningumą, didinti jų įsidarbinimo galimybes bei savarankiškumą (21 049 tūkst. Lt)

Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijaus planuojama reikšmė
1.1 Teikti ir plėtoti psichosocialinės, profesinės rehabilitacijos bei socialines paslaugas, ugdyti savarankiško gyvenimo įgūdžius, tenkinti specialiuosius poreikius – 4800 tūkst. Lt	rezultato: - vaikų poreikio techninės pagalbos priemonėms patenkinimo procentas; - suaugusiųjų poreikio techninės pagalbos priemonėms patenkinimo procentas; - poreikio elektriniams vežimėliams patenkinimo procentas; - asmenų, baigusių profesinės rehabilitacijos programas, darbiningumo lygio didėjimas, proc.;	96 83 90 5-10 15
1.2. Įsigyti ir aprūpinti neįgalius asmenis techninės pagalbos priemonėmis bei jas remontuoti – 4000 tūkst. Lt	produkto: - neįgaliųjų, aprūpintų klausos ir regos techninės pagalbos priemonėmis, skaičius; - profesinės rehabilitacijos paslaugas gavusių asmenų skaičius;	3000 145
1.3 Teikti neįgaliesiems profesinės rehabilitacijos paslaugas – 12249 tūkst. Lt	- rehabilitacijos ir socialines paslaugas gavusių ir savarankiškumą atstaciusių ar padidinsiu neįgaliųjų skaičius; - įsigytų neįgaliesiems vežti pritaiktų transporto priemonių skaičius	30300 10

Profesinės rehabilitacijos paslaugų teikimas numatytas dviejose, t. y. 1.1. ir 1.3. priemonėse.

2 uždavinys – mažinti neįgaliųjų socialinę izoliaciją ir didinti fizinės ir informacinės aplinkos prieinamumą (7 352 tūkst. Lt)

Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijaus planuojama reikšmė
2.1. Pritaikyti viešąją būsto ir informacinę aplinką neįgaliesiems bei įdiegti universalią neįgaliųjų rehabilitacijos ir integracijos informacinę sistemą	produkto: - neįgaliesiems pritaiktų objektų (statinių, butų) skaičius; - pritaikytas informacijos ir komunikacijos priemonės naudojančių neįgaliųjų skaičius; - parengtų ir įdiegtų neįgaliesiems pritaiktų informacinių sistemų skaičius	270 4000 1

Nenumatyta, kiek lėšų planuojama skirti atskirai viešosios, būsto, informacinės aplinkos pritaikymui neįgaliesiems, universalios neįgaliųjų rehabilitacijos ir integracijos informacinės sistemos įdiegimui. Taip pat nenumatyta, kokiose savivaldybėse, kiek ir kokia apimtimi bus pritaikyta būstų neįgaliesiems.

3 uždavinys – gerinti neįgalių (specialiųjų poreikių) vaikų, jaunuolių, suaugusiųjų ugdymo galimybes ir įtraukti neįgaliuosius į darbo rinką bei kitas užimtumo formas (11 848 tūkst. Lt)

Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijaus planuojama reikšmė
3.1. Plėtoti specialiųjų poreikių neįgalių vaikų, jaunuolių ugdymo bei mokymo formas, pritaikyti mokymo programas, teikti būtinas ugdymo procesui paslaugas, plėtoti neįgaliųjų įdarbinimą bei darbo formas, naujų informacinių technologijų panaudojimą, bendras bei individualias programas, darbo terapiją, bendrąjį užimtumą, neįgaliųjų dalyvavimą kultūros, sporto, poilsio veikloje	rezultato: - sunkų neįgalumo lygį turinčių asmenų ir neįgalių vaikų, dalyvaujančių ugdymo ir užimtumo programose, dalis iš viso sunkią negalią turinčių neįgaliųjų skaičiaus, proc.;	8
	produkto: - neįgaliųjų, dalyvavusių ugdymo procese, skaičius;	6 000
	- įdarbintų, užimtų darbo terapija ir kitomis užimtumo formomis neįgaliųjų skaičius;	4 000
	- neįgaliųjų, dalyvavusių kultūros, sporto, poilsio veiklose skaičius	10 000

Programoje neįvardytos institucijos, kurios įgyvendins priemones. Lėšos nenumatytos pagal atskiras sritis, pavyzdžiui, neįgaliųjų švietimui, užimtumui, kultūrai, sportui, poilsiui. Auditorių nuomone, vertinimo kriterijus – neįgaliųjų, dalyvavusių kultūros, sporto, poilsio veiklose skaičius, nepakankamai atspindi programos siektinų rezultatų.

4 uždavinys – plėtoti specialiųjų poreikių neįgalių vaikų, jaunuolių ugdymo bei mokymo formas, pritaikyti mokymo programas, teikti būtinas ugdymo procesui paslaugas, plėtoti neįgaliųjų įdarbinimą bei darbo formas, naujų informacinių technologijų panaudojimą, bendras bei individualias programas, darbo terapiją, bendrąjį užimtumą, neįgaliųjų dalyvavimą kultūros, sporto, poilsio veiklose, gerinti neįgalių (specialiųjų poreikių) vaikų, jaunuolių, suaugusiųjų ugdymo galimybes ir įtraukti neįgaliuosius į darbo rinką bei kitas užimtumo formas (1 638 tūkst. Lt)

Priemonės	Vertinimo kriterijai	Vertinimo kriterijaus planuojama reikšmė
4.1. organizuoti konferencijas, seminarus, mokymus, plėtoti leidybą, kitas visuomenės švietimo ir informacines priemones, įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos politiką, atstovauti neįgaliųjų teisėms	produkto: - neįgaliųjų, gaunančių informaciją apie jų teises, socialinės neįgaliųjų politikos formavimo pokyčius ir kt., skaičius;	35000
	- socialiai remtinių neįgaliųjų šeimų, auginančių vaikus iki 16 metų (besimokančius iki 18 metų), kurioms mokamas 20 proc. MGL išmokos, skaičius	500

Programos „Neįgaliųjų socialinė integracija“ plane nenumatyta, kiek lėšų planuojama skirti atskirai informavimo ir kitoms paslaugoms bei išmokoms. Auditorių nuomone, neįgaliųjų, gaunančių informaciją apie jų teises, socialinės neįgaliųjų politikos formavimo pokyčius ir kt., skaičius nepakankamai atspindi programos siektinus rezultatus.

Planuojant Neįgaliųjų socialinės integracijos programą, nebuvo išskirtos priemonės pagal visas Nacionalinės programos sritis: reabilitacija (medicininė, psichosocialinė, profesinė reabilitacija; savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymas); socialinės paslaugos; aplinkos prieinamumas (viešosios fizinės aplinkos, būsto ir jo aplinkos, informacinės aplinkos pritaikymas); ugdymas (neįgalių (specialiųjų poreikių) vaikų ir jaunuolių ugdymas, neformalus neįgaliųjų ugdymas); užimtumas (įdarbinimas laisvoje darbo rinkoje, darbo terapija, bendrasis užimtumas); visuomenės švietimas (leidyba; konferencijos, mokymai, seminarai; kitos visuomenės švietimo priemonės); kultūra, sportas, poilsis, nenumatyti aiškiai suformuluoti, nesudėtingi, tarpusavyje palyginami kriterijai, kaip nurodyta Strateginio planavimo metodikos 42.2 punkte.

Neįgaliųjų socialinės integracijos programos įgyvendinimo priemonėms vykdyti buvo rengiami projektai. Respublikinės neįgaliųjų asociacijos 2006 metams pateikė teritorinių neįgaliųjų asociacijų projektų suvestines Lietuvos invalidų reikalų tarybai prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (nuo 2006 m. sausio 1 d. – Neįgaliųjų reikalų departamentui²²). Suvestiniuose projektuose numatyta, kad projektus įgyvendins respublikinės ir teritorinės neįgaliųjų asociacijos, jų įsteigti dienos centrai, viešosios ir kitos įstaigos.

²² Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-12-23 nutarimu Nr. 1423 „Dėl Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės pavadinimo pakeitimo bei pavedimo Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai vykdyti steigėjo funkcijas“.

Lietuvos invalidų reikalų taryba organizavo projektų paraiškų, skirtų Neįgaliųjų socialinės integracijos programos priemonėms vykdyti 2006 metais, vertinimą ir atranką, kuri vyko trimis etapais:

- 1 vertinimo etapas – Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės sekretoriatas atliko administracinį vertinimą, t. y. *programos paraiškos ir projekto tinkamumo vertinimą*;
- 2 vertinimo etapas – *nepriklausomų ekspertų komisija (ne mažiau kaip trijų ekspertų)* atliko techninį finansinį vertinimą, t. y. *pateiktų projektų vertinimą*;
- 3 vertinimo etapas – Projektų atrankos komiteto vertinimas.

Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie LRV sekretoriatas, atlikęs Lietuvos invalidų draugijos projektų paraiškos administracinės atitikties ir tinkamumo vertinimą, nurodė pastabas, tačiau į jas pats neatsižvelgė ir visus projektus pateikė tolesniam ekspertų vertinimo etapui.

Antrojo etapo metu projekto paraiškos techninį ir finansinį vertinimą atliko nepriklausomi ekspertai. Kiekvieno projekto galimas aukščiausias įvertinimas – 100 balų. Projektas²³ gali būti remiamas, kai ekspertai jį įvertina nuo 70 iki 100 balų; iš dalies remiamas, bet taisytinas – kai įvertinamas nuo 50 iki 70 balų; projektas atmetamas, jei įvertinamas mažiau negu 50 balų. Ekspertai įvertino 238 projektus, pateiktus neįgaliųjų asociacijų. Pagal ekspertų projektų įvertinimą balais:

- 5 projektai (2,1 proc.) galėjo būti finansuoti;
- 126 projektai (52,9 proc.) iš dalies galėjo būti finansuoti;
- 107 projektai (45 proc.) turėjo būti nefinansuoti, nes buvo įvertinti mažiau negu 50 balų.

Trečiojo etapo metu Projektų atrankos komitetui buvo pateikti visi ekspertų vertinti projektai, neatsižvelgiant į įvertinimo balus. Atrankos komitetas susipažino su 238 projektais ir rekomendavo Lietuvos invalidų reikalų tarybai 177 projektams skirti finansavimą, o 61 projektui jo neskirti.

Neįgaliųjų asociacijų 2006 metams teikti projektai buvo įvertinti ir rekomenduota jiems skirti finansavimą:

- **profesinės reabilitacijos projektams**, nors Profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio nustatymo kriterijų apraše ir profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo bei finansavimo taisyklėse²⁴ nenumatyta, kad minėtas paslaugas gali teikti neįgaliųjų asociacijos. Minėtame teisės akte nurodytos atsakingos institucijos už profesinės reabilitacijos paslaugų teikimo organizavimą: asmens sveikatos priežiūros įstaigos, teikiančios

²³ Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės Sekretoriato 2005-05-09 įsakymu Nr. 19 patvirtinta Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės programų vertinimo ir ekspertų komisijos darbo organizavimo tvarka.

²⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-12-31 įsakymu Nr. A1-302, 11 punktas.

profesinės reabilitacijos paslaugas; profesinės reabilitacijos centrai; profesinio mokymo ir kitos ugdymo įstaigos.

- **ugdymo projektams**, nors Švietimo įstatymu ir kitais teisės aktais, reglamentuojančiais ugdymo paslaugų teikimą, nenumatyta, kad neįgaliųjų asociacijos teikia ugdymo paslaugas neįgaliesiems. Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme²⁵ numatyta, kad neįgalieji ugdomi mokyklose ir kitose įstaigose, kuriose teikiamos ugdymo paslaugos.
- **įdarbinimo laisvoje darbo rinkoje projektams**, nors Lietuvos darbo birža yra viešojo administravimo įstaiga, organizuojanti užimtumo rėmimo politikos priemonių įgyvendinimą bedarbiams bei kitiems ieškantiems darbo asmenims²⁶.

Auditorių nuomone, neįgaliųjų asociacijų teiktiems ir įvertintiems profesinės reabilitacijos, ugdymo ir įdarbinimo laisvoje darbo rinkoje sričių projektams rekomenduota skirti finansavimą, neatsižvelgiant į teisės aktų nuostatas.

Audito metu nustatyta, kad valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų aplinkos pritaikymo projektai buvo įtraukti į Lietuvos invalidų draugijos 2006 metais įgyvendinamų projektų sąrašus.

Pavyzdys

Šie valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų aplinkos pritaikymo projektai buvo įtraukti į Lietuvos invalidų draugijos 2006 metais įgyvendinamų projektų sąrašus:

- Kauno Technologijos universiteto;
- Šiaulių universiteto Technologijos fakulteto;
- Vilniaus universiteto;
- Šalčininkų Lietuvos tūkstantmečio vidurinės mokyklos;
- Pakruojo „Žemynos“ pagrindinės mokyklos;
- Šiaulių rajono savivaldybės Kuršėnų lopšelio-darželio „Eglutė“.

Auditorių nuomone, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų įgyvendinamiems aplinkos pritaikymo projektams buvo tikslinga numatyti tiesioginį finansavimą, o ne per tarpininkus – neįgaliųjų asociacijas.

Neįgaliųjų reikalų departamentas pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos patvirtintą Neįgaliųjų socialinės integracijos programų finansavimo tvarkos aprašą²⁷ 2006 metų rugsėjo mėnesį skelbė konkursus projektų, skirtų Žmonių su negalia socialinės integracijos „programai“ įgyvendinti 2007 metais, atrankai. Apraše numatyti šeši kriterijai, teikiant programoms prioritetą, tačiau trys numatyti kriterijai nėra pakankamai konkretūs.

Pavyzdys

Prioritetas teikiamas programoms:

- didinančioms nuolatinių ugdymo, reabilitacijos, socialinių paslaugų prieinamumą bendruomenės lygmeniu ir gerinančioms jų kokybę;
- diegiančioms veiksmingus metodus ir priemones bei panaudojančioms informacinių technologijų galimybes;
- didinančioms neįgaliųjų savarankiškumą, profesinius gebėjimus, įsidarbinimo galimybes, užimtumą.

²⁵ Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991-11-28 Nr. I-2044, 12 str. 2, 3, 4 d.

²⁶ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-11-13 įsakymas Nr. A1-306.

²⁷ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-20 įsakymas Nr. A1-199.

Auditorių nuomone, Neįgaliųjų socialinės integracijos programų finansavimo tvarkos apraše numatyti nepakankamai konkretūs kriterijai, teikiant programoms prioritetą.

Neįgaliųjų asociacijos 2007 metams Neįgaliųjų reikalų departamentui pateikė vertinti 184 projektus. Projektų atranka buvo vykdoma panašiai kaip ir 2006 metams. Visi ekspertų vertinti projektai 2007 metams buvo pateikti projektų atrankos komitetui, neatsižvelgiant į įvertinimo balus. Projektų atrankos komitetas rekomendavo skirti lėšas projektams įgyvendinti 2007 metams, neatsižvelgdamas į nepriklausomų ekspertų vertinimo rezultatus ir nustatytus reikalavimus. Projektų atrankos komitetas rekomendavo skirti 617,0 tūkst. Lt finansavimą 11 projektų, kurie buvo įvertinti mažiau nei 50 balų, t. y. kurie neturėjo būti finansuojami.

Vykdamas projektų paraiškų atranką 2006 ir 2007 metams nebuvo laikomasi patvirtintos tvarkos reikalavimų, nebuvo atsižvelgiama į atskirų etapų vertinimo rezultatus.

Auditorių nuomone, svarbu, kad programos lėšomis finansuojamos paslaugos pasiektų neįgaliuosius, gyvenančius įvairiuose Lietuvos regionuose. Neįgaliųjų asociacijų, esančių savivaldybių teritorijose, skaičius yra skirtingas.

2 lentelė. Neįgaliųjų asociacijų, esančių savivaldybės teritorijoje, skaičius

Savivaldybės pavadinimas	Neįgaliųjų asociacijų, esančių savivaldybės teritorijoje, skaičius
Birštono miesto, Rietavo	1
Kalvarijos, Neringos miesto, Pagėgių	2
Visagino	3
Kazlų Rūdos, Palangos miesto, Panevėžio rajono., Šilalės, Širvintų	4
Alytaus rajono, Anykščių, Biržų, Elektrėnų, Ignalinos, Kaišiadorių, Kėdainių, Klaipėdos, Kretingos, Mažeikių, Pasvalio, Plungės, Prienų, Rokiškio, Skuodo, Šalčininkų, Šilutės, Švenčionių, Trakų, Varėnos, Zarasų	5
Akmenės, Jonavos, Jurbarko, Kauno rajono., Kelmės, Kupiškio, Lazdijų, Marijampolės, Molėtų, Pakruojo, Raseinių, Šakių, Šiaulių rajono, Tauragės, Vilkaviškio, Vilniaus rajono	6
Alytaus miesto, Druskininkų miesto, Joniškio, Radviliškio, Telšių, Ukmergės	7
Klaipėdos miesto, Utenos	8
Šiaulių miesto	9
Panevėžio miesto	10
Kauno miesto	13
Vilniaus miesto	24
Iš viso	346

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme²⁸ numatyta, kad:

- **apskričių viršininkai** rengia, koordinuoja ir įgyvendina apskrities socialines programas ir socialinius projektus neįgaliesiems, vykdo kitas Apskrities valdymo įstatyme nustatytas funkcijas;
- **savivaldybės** rengia ir įgyvendina savivaldybės neįgaliųjų socialinės integracijos programas, atsako už neįgaliųjų specialiųjų poreikių tenkinimą teikiant bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas, sąlygų neįgaliesiems integruotis į bendruomenę sudarymą, bendradarbiavimą su neįgaliųjų asociacijomis;
- **neįgaliųjų asociacijos atstovauja neįgaliųjų interesams, padeda įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos priemones:** organizuoja socialinių paslaugų teikimą neįgaliesiems, neįgaliųjų poilsį, sportą, turizmą, kultūrinę veiklą, tarptautinį bendradarbiavimą. Organizuodamos savo veiklą, neįgaliųjų asociacijos bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis, gali gauti šių institucijų ir įstaigų finansinę paramą.

Kitose šalyse didesnis vaidmuo, organizuojant neįgaliųjų socialinės integracijos procesą, tenka savivaldybėms.

Pastebėjimas

Straipsnyje „Lietuvos invalidų draugija ruošiasi permainoms“ rašoma, kad neseniai Lietuvos invalidų draugijoje apsilankiusios Švedijos žurnalistė ir socialinė darbuotoja stebėjosi, jog teikdamos įvairias paslaugas mūsų neįgaliųjų organizacijos perima savivaldybių pareigas. Švedijoje nevyriausybinės neįgaliųjų organizacijos užsiima tik lobistine veikla neįgaliųjų labui – gina jų teises, atstovauja neįgaliųjų interesams valdžios institucijose, daro įtaką įstatymų leidėjams ir pan.²⁹

Lietuvos savivaldybių asociacijos nuomonė

Pagal Socialinių paslaugų įstatymą, Vietos savivaldos įstatymą ir poįstatyminius teisės aktus savivaldybėms reglamentuota atsakomybė už socialinių paslaugų organizavimą, planavimą, socialinių paslaugų finansavimo poreikio nustatymą ir kitų su socialinių paslaugų teikimu susijusių funkcijų vykdymą. Savivaldybės jau daugelį metų organizuoja ir teikia paslaugas neįgaliesiems, vykdo būsto pritaikymo žmonėms su negalia funkcijas.

Neįgaliųjų organizacijų teikiamos paslaugos turėtų būti suderintos su savivaldybių įstaigų teikiamomis paslaugomis, turėtų jas papildyti, o ne dubliuoti³⁰.

Auditorių nuomone, planuojant skirti lėšas neįgaliųjų asociacijų pateiktiems projektams įgyvendinti, neatsižvelgiama į neįgaliųjų skaičių atskiruose teritoriniuose vienetuose ir taip neužtikrinamas vienodas paslaugų prieinamumas pagal atskirus regionus.

²⁸ Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991-11-28 Nr. I-2044, 16 str.

²⁹ Savaitraštis „Bičiulystė“, 2007 m. gegužės 24–30 d. Nr. 21 (840).

³⁰ Lietuvos savivaldybių asociacijos 2007-08-01 raštas Nr. (15)-SD-584.

2.2. Programos priemonių finansavimas

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2006 metams Neįgaliųjų reikalų departamentui patvirtino perduotų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų Neįgaliųjų socialinės integracijos programoms vykdyti paskirstymo ir naudojimo sąmatą³¹. Neįgaliųjų socialinės integracijos programai gautas lėšas Socialinės apsaugos ir darbo ministerija paskirstė 4 lentelėje išvardytoms „programoms“. Žmonių su negalia socialinės integracijos ir Aprūpinimo kompensacine technika „programoms“ buvo skirtas finansavimas 31 025 tūkst. Lt, nors patvirtintų tokių „programų“ nėra. Neįgaliųjų socialinės integracijos programai įgyvendinti skirti asignavimai paskirstyti ne pagal numatytas programos sritis ir priemones, o juridiniams asmenims.

4 lentelė. Valstybės biudžeto lėšų Neįgaliųjų reikalų departamentui paskirstymas Neįgaliųjų socialinės integracijos programos įgyvendinimo priemonėms vykdyti

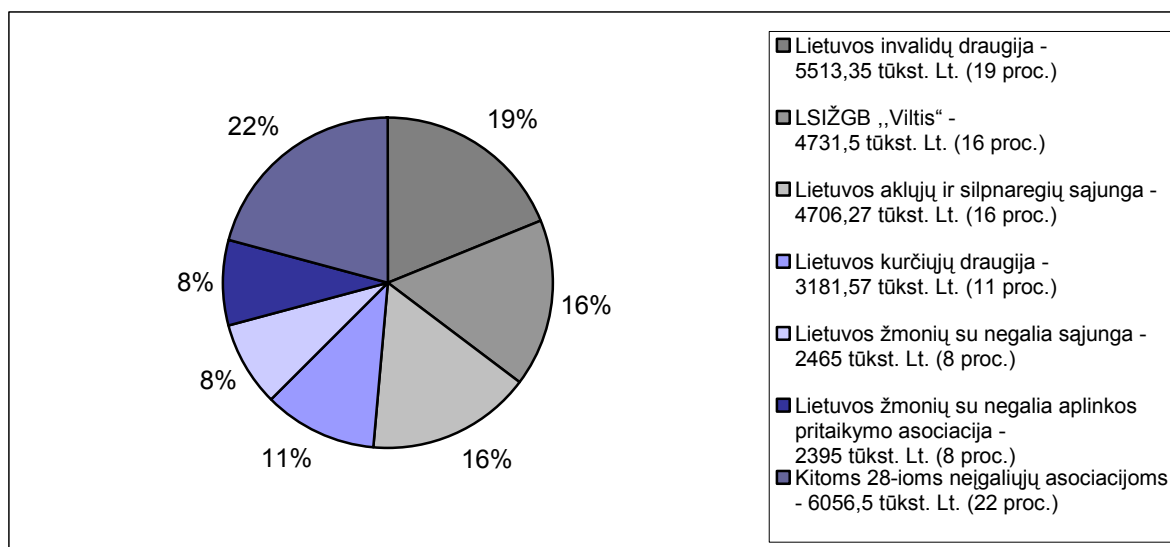
Neįgaliųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemonės	Asociacijų, įstaigų skaičius	Asignavimai, tūkst. Lt
Žmonių su negalia socialinės integracijos „programa“, iš jos:	34	29 334
Neįgaliųjų asociacijoms		26 841
Viešosioms įstaigoms	4	2 358
Valstybinėms įstaigoms (Lietuvos reabilitaciniam profesinio rengimo centrai, Kauno medicinos institutui, VU EKMI Gerontologijos ir reabilitacijos centrai)	3	135
Aprūpinimo kompensacine technika „programa“, iš jos:		1 681
Neįgaliųjų asociacijoms (Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungai, Lietuvos kurčiųjų draugijai)	2	1 681
Neįgaliųjų studentų, besimokančių aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose, mokslo rėmimas ir specialiųjų poreikių tenkinimas, iš jų:		493
Neįgaliųjų asociacijoms (Lietuvos invalidų draugijai, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungai, Lietuvos kurčiųjų draugijai)	3	119,19
Valstybinei institucijai – Neįgaliųjų reikalų departamentui	1	373,81
Lietuvos gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programa, iš jos:		838
Neįgaliųjų asociacijai – Lietuvos kurčiųjų draugijai	1	408
Valstybinei institucijai – Švietimo ir mokslo ministerijai	1	430
Kitos neįgaliųjų socialinės integracijos politikos įgyvendinimo priemonės		1 541
Valstybinei institucijai – Neįgaliųjų reikalų departamentui	1	1 521
Biudžetinei įstaigai – Lietuvos aklųjų bibliotekai	1	20
Iš viso		33 887

Šaltinis – Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Didžioji dalis, tai yra 29 049,19 tūkst. Lt arba 85,7 proc. lėšų, buvo skirta 34 neįgaliųjų asociacijoms.

³¹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-04-21 įsakymu Nr. A1-115, 2006-11-17 įsakymu

4 pav. Valstybės biudžeto lėšų paskirstymas neįgaliųjų asociacijoms, 2006 metais įgyvendinančioms Žmonių su negalia socialinės integracijos „programos“ projektus

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Žmonių su negalia socialinės integracijos „programos“ priemonėms vykdyti skirta 29 334 tūkst. Lt arba 86,6 proc. visų Neįgaliųjų socialinės integracijos programai skirtų lėšų.

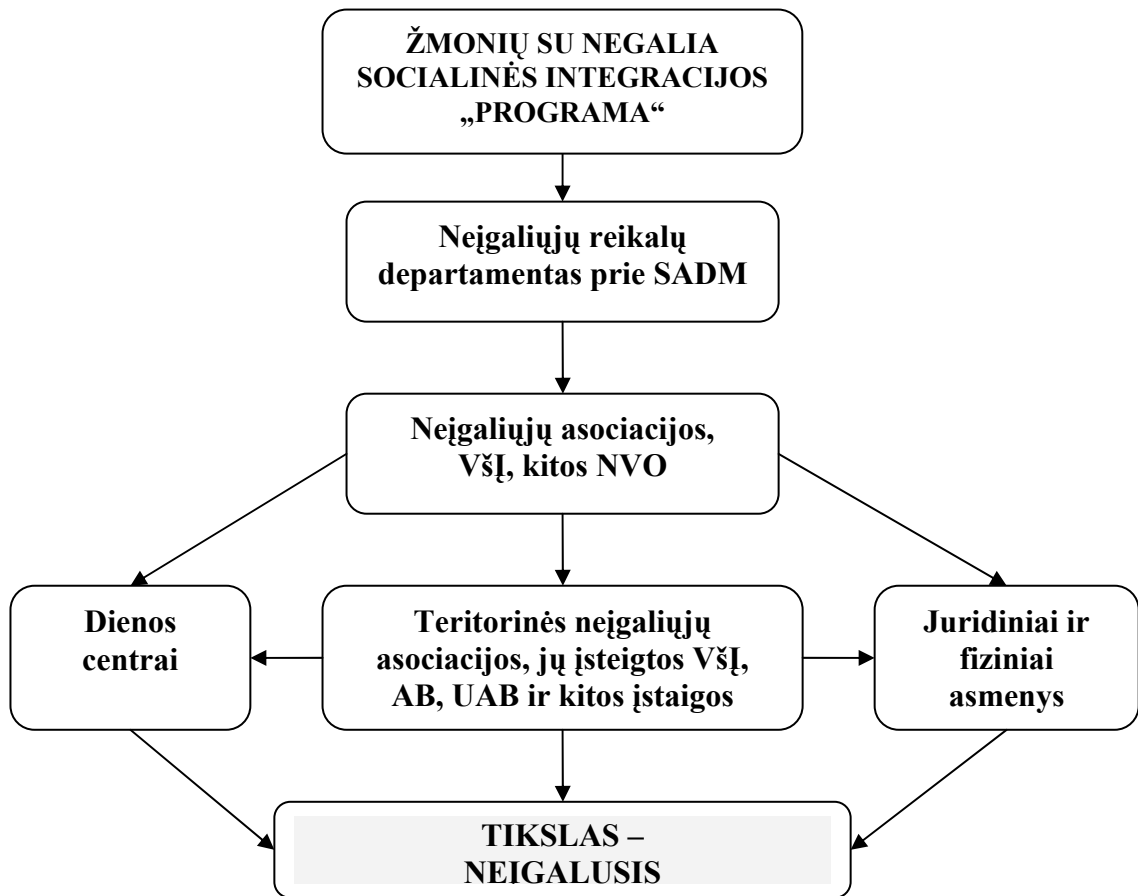
Atkreiptinas dėmesys, kad neįgaliųjų asociacijos pagal sutartis su Neįgaliųjų reikalų departamentu yra įsipareigojusios įvairiais būdais nuolat viešinti vykdomos „programos“ veiklą, informuoti visuomenę ir tikslines grupes apie „programos“ priemonių vykdymą, pasiektus rezultatus ir panaudotas lėšas, skelbti šią informaciją vykdytojo interneto tinklalapyje. Audito metu nė vienos neįgaliųjų asociacijos interneto tinklalapyje nebuvo galima rasti informacijos apie minėtos „programos“ įgyvendinimą ir panaudotas valstybės biudžeto lėšas. Pažymėtina, kad 2006 metų Lietuvos invalidų draugijos veiklos ataskaitoje³² nėra įvardyta, kad valstybės biudžeto lėšos buvo pagrindinis finansavimo šaltinis, įgyvendinant Žmonių su negalia socialinės integracijos „programą“, vykdant draugijos veiklą.

Auditorių nuomone, informacijos apie neįgaliųjų socialinei integracijai panaudotas valstybės biudžeto lėšas viešinimas suteiktų galimybę visuomenei vertinti valstybės indėlį į neįgaliųjų socialinės integracijos procesą, skatintų neįgaliuosius pasijausti visuomenės nariais, kuriais rūpinasi valstybė.

2.2.1. Lėšų skyrimas ir panaudojimas Žmonių su negalia socialinės integracijos „programai“ įgyvendinti

Žmonių su negalia socialinės integracijos „programos“ lėšos pereina 4–5 etapus, kol pasiekia neįgalųjį.

5 pav. Žmonių su negalia socialinės integracijos „programos“ įgyvendinimo priemonių finansavimo schema

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Neįgaliųjų asociacijos pagal sutartis išsipareigojo neviršyti 10 proc. administracinėms išlaidoms (atlyginimams, patalpų nuomai ir eksploatacijai, ūkinėms, pašto, kanceliarijos, telekomunikacijų, transporto reikmėms ir kitoms administracinėms išlaidoms) Žmonių su negalia socialinės integracijos „programai“ įgyvendinti skirtų lėšų.

Pastebėjimas

Piniginei socialinei paramai administruoti iš valstybės biudžeto specialiosios tikslinės dotacijos savivaldybių biudžetams **skiriami 4 proc.** socialinei pašalpai ir kompensacijai skirtų lėšų³³.

Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007–2011 metų programoje³⁴ numatyta, kad savivaldybėms arba jų įgaliotoms institucijoms būsto pritaikymo priemonių vykdymui administruoti (darbo užmokestis, transporto ir ūkinės išlaidos) skiriami 4 proc. visų būsto pritaikymui neįgaliesiems iš valstybės biudžeto skirtų lėšų. Neįgaliųjų organizacijoms būsto pritaikymo

³² Savaitraštis „Bičiulystė“, 2007 m. gegužės 24–30 d. Nr.21 (840).

³³ Lietuvos Respublikos piniginių socialinės paramos nepasiturinčioms šeimoms ir vieniems gyvenantiems asmenims įstatymas, 2003-07-01 Nr. IX-1675, 4 str. 4 d.

³⁴ Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-06-28 nutarimu Nr. 638.

savivaldybėse priežiūrai ir dalyvavimui komisijų darbe (darbo užmokestis, transporto išlaidos) skiriama 3 proc. visų būsto pritaikymo neįgaliesiems iš valstybės biudžeto skirtų lėšų. Minėta programa numato, jog nuo 2007 metų savivaldybės yra atsakingos už būstų pritaikymo organizavimą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams, neįgaliųjų asociacijos atsakingos už būsto pritaikymo priežiūrą.

Dauguma Valstybės kontrolės apklaustų savivaldybių išsakė nuomonę, kad lėšos administravimui paskirstytos neatsižvelgiant į savivaldybių ir neįgaliųjų asociacijų atstovo darbų apimtį. Savivaldybių nuomone, neįgaliųjų asociacijų atstovai neturės didelių išlaidų, vykdydami savo funkcijas.

Savivaldybių asociacijos nuomonė

Būsto pritaikymo administravimo lėšos turėtų būti skiriamos tiems, kas realiai vykdo būsto pritaikymo administravimo darbus, t.y. savivaldybių administracijoms, paliekant teisę pačiai savivaldybei spręsti dėl šių lėšų paskirstymo. Pažymime, kad savivaldybėms darbams administravimui skiriamų 4 proc. lėšų aiškiai nepakanka, todėl jos turėtų būti realiai apskaičiuotos ir padidintos³⁵.

Auditorių nuomone, nustatytas lėšų dydis būsto pritaikymo administravimui nėra proporcingas savivaldybių ir neįgaliųjų asociacijų atstovo atliekamiems darbams.

Neįgaliųjų reikalų departamentas sudarė sutartis su respublikinėmis neįgaliųjų asociacijomis dėl lėšų Žmonių su negalia socialinės integracijos „programai“ vykdyti 2006 metais pervedimo ir naudojimo.

Lėšos neįgaliųjų asociacijoms ir viešosioms įstaigoms buvo pervedtos nesilaikant galiojančių teisės aktų reikalavimų.

Valstybės kontrolės finansinio audito rezultatai

Departamentas, vykdydamas Žmonių su negalia socialinės integracijos programą, kai kuriais atvejais valstybės biudžeto lėšas pervedė, nesilaikydamas galiojančių teisės aktų reikalavimų. Departamentas, pažeisdamas tuo metu galiojusio Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-05-08 nutarimo Nr.439 „Dėl Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymo įgyvendinimo“ (nutarimas neteko galios nuo 2006-07-20) 8 punktą, nesudaręs sutarčių įvairioms asociacijoms ir viešosioms įstaigoms per laikotarpį nuo 2006-01-01 iki 2006-04-28 pervedė 8523 tūkst. Lt. Iš jų 2299 tūkst. Lt per laikotarpį nuo 2006-01-01 iki 2006-02-13 pervedė be asignavimų valdytojo patvirtintos sąmatos ir taip pažeidė Biudžetinių įstaigų įstatymo 8 straipsnio ir Biudžeto sandaros įstatymo 8 straipsnio 3 dalies nuostatas.³⁶

Didžioji Žmonių su negalia socialinės integracijos „programos“ lėšų dalis naudojama respublikinėse asociacijose.

Pavyzdys

Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“

- respublikinėje bendrijoje panaudota 2134, 5 tūkst. Lt iš 4731,5 tūkst. Lt, arba 45,1 proc. nuo visų bendrijai skirtų lėšų.

Lietuvos žmonių su negalia aplinkos pritaikymo asociacija

- respublikinėje asociacijoje panaudota 1377,60 tūkst. Lt iš 2395,0 tūkst. Lt, arba 57,5 proc. nuo visų asociacijai skirtų lėšų.

³⁵ Lietuvos savivaldybių asociacijos 2007-08-01 raštas Nr. (15)-SD-584.

³⁶ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2007-05-23 raštas Nr. S-(10-1.11)-828.

Respublikinės neįgaliųjų asociacijos, gavusios lėšas iš Neįgaliųjų reikalų departamento Žmonių su negalia socialinės integracijos „programai“ vykdyti, sudarė sutartis su asocijuotomis narėmis, struktūriniais padaliniais, įsteigtomis viešosiomis įstaigomis, uždarosiomis akcinėmis bendrovėmis, biudžetinėmis įstaigomis ir kitomis organizacijomis ir joms pervedė lėšas minėtai „programai“ vykdyti.

Pavyzdys

Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“ sudarė sutartis ir skyrė lėšas:

- 44 bendrijos „Viltis“ padaliniais (rajonų ir miestų asocijuotiems nariams);
- Lietuvos vaikų ir jaunimo centrui „Spalvų spektras“;
- Respublikinės universitetinės ligoninės Vaiko raidos centrui;
- Lietuvos Tautiniam Specialiajam Olimpiniam komitetui (LTSOK);
- VŠĮ „Vilties akimirka“;
- VŠĮ „Vilties erdvė“;
- VŠĮ „Vilties pastogė“;
- VŠĮ „Vilties žiedas“;
- VŠĮ „Vilties spindulys“

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija skyrė lėšas ne tiesiogiai viešosioms ir kitoms įstaigoms, bet per neįgaliųjų asociacijas.

Pavyzdys

SADM skyrė finansavimą per Lietuvos invalidų draugiją:

- VŠĮ Palangos vaikų reabilitacijos sanatorijai „Palangos gintaras“ – 88 tūkst. Lt;
- VŠĮ Druskininkų vaikų reabilitacijos sanatorijai „Saulutė“ – 80 tūkst. Lt;
- Lietuvos reabilitaciniam profesinio rengimo centrui – 24 tūkst. Lt.

Auditorių nuomone, tikslinga finansavimą įstaigoms skirti tiesiogiai, o ne per tarpininkus – neįgaliųjų asociacijas.

Lėšų minėtai „programai“ vykdyti skyrimas neįgaliųjų asociacijoms su savivaldybėmis nekoordinuojamas.

Lietuvos savivaldybių asociacijos nuomonė

Savivaldybės **neturi informacijos**, kiek valstybės biudžeto lėšų skiriama jų teritorijoje veikiančioms nevyriausybiniams organizacijoms, todėl joms nežinoma, kokioms vietinių neįgaliųjų NVO veikloms ar paslaugų rūšims yra paskirstytos valstybės biudžeto lėšos. Savivaldybės informavo, kad jų teritorijų nevyriausybinių organizacijų kai kuriais atvejais kreipiasi į savivaldybes tik dėl pritarimo (rekomendacijų) gauti valstybės biudžeto lėšas projektams, tačiau kiek lėšų ir kokiems tikslams realiai būna paskirta, lieka nežinoma.³⁷

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga skyrė lėšas toms pačioms biudžetinėms ir viešosioms įstaigoms, neįgaliųjų asociacijoms.

³⁷ Lietuvos savivaldybių asociacijos 2007-08-01 raštas Nr. (15)-SD-584.

Pavyzdys	Įstaigos pavadinimas	Skirtos lėšos, tūkst. Lt	
		SADM	LASS
<ul style="list-style-type: none"> ▪ VšĮ „Lietuvos aklųjų choras“ (Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga steigėja); ▪ Lietuvos moterų su negalia bendrija; ▪ Lietuvos aklųjų biblioteka (Kultūros ministerijai pavaldi biudžetinė įstaiga). 		745,0	12,3
		20,0	2,0
		20,0	177,3

Yra rizika, kad valstybės biudžeto lėšos galėjo būti skirtos toms pačioms „programos“ priemonėms vykdyti, kadangi nėra įvardyta, kokiai konkrečiai priemonei skirtos lėšos minėtoms įstaigoms.

Lietuvos savivaldybių asociacijos nuomonė

Savivaldybės skiria lėšas ir remia vietos neįgaliųjų organizacijų projektus iš **savivaldybių biudžetų lėšų**. Neturėdamos informacijos apie iš valstybės biudžeto neįgaliųjų NVO projektams skiriamas lėšas, savivaldybės negali būti tikros, kad nedubliuoja projektų finansavimo³⁸.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2006 metais iš Neįgaliųjų socialinės integracijos programos lėšų skyrė 1586,0 tūkst. Lt finansavimą visuomeninei organizacijai Lietuvos parolimpiniam komitetui. Pagal Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymą³⁹ valstybinio masto ir tarptautinius neįgaliųjų kūno kultūros ir sporto renginius organizuoja ir rengia neįgaliųjų sporto organizacijos kartu su kitomis neįgaliųjų asociacijomis. Už neįgaliųjų kūno kultūros ir sporto rėmimą ir organizavimą atsako Kūno kultūros ir sporto departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės.

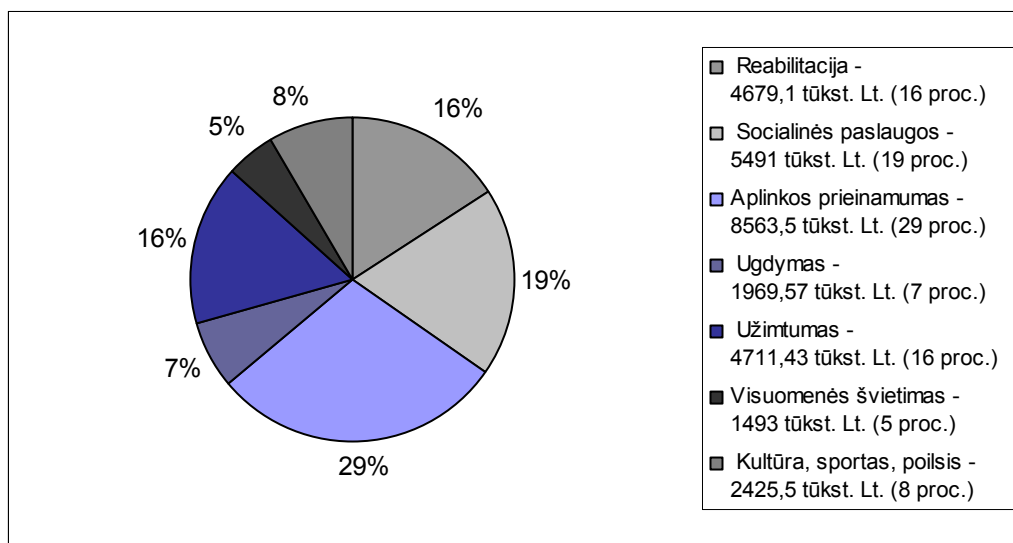
Auditorių nuomone, minėta visuomeninė organizacija galėjo būti finansuojama iš Kūno kultūros ir sporto departamentui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės skirtų bendrųjų asignavimų.

Neįgaliųjų reikalų departamento duomenimis, Žmonių su negalia socialinės integracijos „programai“ įgyvendinti 2006 metais panaudota 29 333,12 tūkst. Lt arba 86,6 proc. Neįgaliųjų integracijos programai skirtų lėšų.

³⁸ Ten pat.

³⁹ Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991-11-28 Nr. I-2044, 15 str.

6 pav. Lėšų panaudojimas Žmonių su negalia socialinės integracijos „programos“ priemonėms vykdyti pagal sritis 2006 metais

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Daugiausia minėtos „programos“ lėšų 2006 metais panaudota:

- aplinkos pritaikymui – Lietuvos invalidų draugija, Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“, Lietuvos žmonių su negalia aplinkos pritaikymo asociacija;
- socialinėms paslaugoms teikti – Lietuvos invalidų draugija, Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“;
- užimtumui – Lietuvos invalidų draugija.

Neįgaliųjų asociacijos programai įgyvendinti skirtas lėšas panaudojo projektams vykdyti:

- **profesinės reabilitacijos** – 396,0 tūkst. Lt;
- **ugdymo** – 1969,57 tūkst. Lt;
- **įdarbinimo laisvoje darbo rinkoje** – 2575,0 tūkst. Lt.

Kaip minėta ankstesnėje ataskaitos dalyje, teisės aktuose nėra numatyta, kad neįgaliųjų asociacijos gali teikti minėtas paslaugas.

Auditorių nuomone, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija nepagrįstai skyrė **4663,76 tūkst. Lt** valstybės biudžeto lėšų neįgaliųjų asociacijoms profesinės reabilitacijos, ugdymo, užimtumo projektams vykdyti, kadangi teisės aktuose nėra numatyta, kad neįgaliųjų asociacijos gali teikti minėtas paslaugas.

Neįgaliųjų asociacijos 5367,5 tūkst. Lt lėšų panaudojo viešosios paskirties pastatų, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, viešosios fizinės aplinkos pritaikymui.

Pavyzdys

- VšĮ Vilniaus ir Alytaus apskričių aklųjų ir silpnaregių taryba 37,7 tūkst. Lt lėšų panaudojo **šaligatvio remontui**;
 - VšĮ Panevėžio ir Utenos apskričių aklųjų ir silpnaregių taryba 31,6 tūkst. Lt lėšų panaudojo **pėsčiųjų tako dangos perklojimui**, 29,7 tūkst. Lt – **elektroninės įrangos autobusuose įrengimui**.
-

Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme⁴⁰ numatyta, kad už viešosios paskirties pastatų, būsto ir jo aplinkos, viešojo transporto objektų, skirtų keleiviams aptarnauti, ir jų infrastruktūros pritaikymą neįgaliųjų specialiesiems poreikiams atsako šių objektų savininkai ir naudotojai, savivaldybių institucijos.

Kai kurios neįgaliųjų asociacijos aplinkos pritaikymo darbams atlikti pervedė lėšas pagal sutartis savo įsteigtoms akcinėms bendrovėms, uždarosioms akcinėms bendrovėms, kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims. Audito metu pagal Neįgaliųjų reikalų departamento pateiktus duomenis nebuvo galima nustatyti, kur ir kokiems konkrečioms darbams atlikti buvo panaudotos minėtos lėšos.

Pavyzdys

Lietuvos invalidų draugija 2006 metais panaudojo 2 004,8 tūkst. Lt. aplinkos pritaikymo projektams vykdyti, iš jų buvo perversa **draugijos įsteigtoms įmonėms: 284,5 tūkst. Lt – UAB „Senieji Kapsai“ ir 58,4 tūkst. Lt – AB „Puntukas“**. Likusi lėšų dalis perversa kitiems juridiniams ir fiziniams asmenims, neįgaliųjų draugijoms (pastarosios lėšas taip pat pervedė juridiniams ir fiziniams asmenims).

Dalį lėšų, skirtų **aplinkos prieinamumui**, 2006 metais dauguma neįgaliųjų asociacijų panaudojo pačių asociacijų, jų įsteigtų viešųjų įstaigų ir kitų įstaigų materialinei bazei kurti ir gerinti.

Pavyzdys

- VšĮ Kauno ir Marijampolės apskrities aklųjų ir silpnaregių taryba 222,8 tūkst. Lt panaudojo VšĮ Kauno aklųjų ir silpnaregių centro rengimui;
 - VšĮ Šiaulių ir Tauragės apskrities aklųjų ir silpnaregių taryba 39,2 tūkst. Lt panaudojo Šiaulių kultūros namų kabinetui įrengti;
 - Lietuvos kurčiųjų draugija 306,0 tūkst. Lt panaudojo VšĮ Klaipėdos kurčiųjų reabilitacinio centro rekonstrukcijai ir VšĮ Panevėžio kurčiųjų reabilitacinio centro patalpų remonto darbams.
-

Būstui pritaikyti 2006 metais galiojo patvirtinti Reikalavimai būsto (aplinkos) pritaikymo programai⁴¹, kurių 1.2 punkte numatyta, kad „programos vykdytojais būsto (aplinkos) pritaikymui naudoja valstybės biudžeto lėšų tiek, kiek pritraukia lėšų iš kitų šaltinių (savivaldybių, labdaros ir pan.)“. Audito metu nustatyta, kad kai kuriais atvejais minėtų Reikalavimų nebuvo laikomasi.

Pavyzdys

Lietuvos žmonių su negalia aplinkos pritaikymo asociacijos Klaipėdos apskrities skyrius 2006 metais būsto pritaikymui panaudojo 41,8 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų, nors Klaipėdos miesto savivaldybė neskyrė lėšų iš savivaldybės biudžeto būstų pritaikymui. Nebuvo pritraukta ir kitų šaltinių (fondų, rėmėjų ir panašiai) lėšų.

⁴⁰ Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991-11-28 Nr. I-2044, 11 str. 1, 3 d.

Auditorių nuomone, neįgaliųjų asociacijoms teisės aktais nenumatyta pritaikyti neįgaliųjų specialiesiems poreikiams viešosios paskirties pastatų, būsto aplinkos, viešojo transporto objektų aplinkos, jei jos nėra objektų, kuriems buvo pritaikyta aplinka, savininkai.

Yra rizika, kad neįgaliųjų asociacijos valstybės biudžeto lėšas aplinkos prieinamumui galėjo panaudoti neracionaliai ir nerezultatyviai, kadangi kai kuriais atvejais nėra konkrečios informacijos apie atliktus aplinkos pritaikymo darbus: kur ir kokiems konkretiems darbams atlikti buvo panaudotos valstybės biudžeto lėšos, koks pasiektas rezultatas. Kai kuriais atvejais nebuvo laikomasi minėtų Būsto (aplinkos) pritaikymo reikalavimų.

Auditorių nuomone, dalis valstybės biudžeto lėšų, skirtų aplinkos pritaikymui, panaudojama ne neįgaliųjų socialinės integracijos poreikiams tenkinti, o neįgaliųjų asociacijų ar kitų subjektų nuosavybės teise priklausančio turto vertei didinti.

Neįgaliųjų asociacijos 2425,5 tūkst. Lt lėšų panaudojo **kultūrai, sportui, poilsiui**.

Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme⁴² numatyta, kad už neįgaliųjų integravimą į kultūrinę veiklą, poilsį ir sportą ir lygių galimybių jiems dalyvauti šiose gyvenimo srityse kartu su kitais visuomenės nariais sudarymą atsako apskričių viršininkai ir savivaldybių institucijos. Apskričių viršininkai iš apskričių viršininkų administracijoms skirtų valstybės biudžeto lėšų, o savivaldybių institucijos iš savivaldybių biudžetų lėšų remia neįgaliųjų asociacijų įgyvendinamas kultūros, kūno kultūros ir sporto programas ir kitas priemones, skirtas visiems atitinkamoje apskrities ar savivaldybės teritorijoje gyvenantiems neįgaliesiems.

Auditorių nuomone, programos lėšas skirti neįgaliųjų asociacijoms kultūros, sporto ir poilsio priemonėms organizuoti buvo netikslinga, kadangi teisės aktuose numatyta, jog apskričių viršininkai iš apskričių viršininkų administracijoms skirtų valstybės biudžeto lėšų, o savivaldybių institucijos iš savivaldybių biudžetų lėšų remia neįgaliųjų asociacijų įgyvendinamas priemones.

Dalis „programos“ lėšų 2006 metais nebuvo panaudota tiesiogiai **socialinių paslaugų projektams** vykdyti.

⁴¹ Patvirtinta Lietuvos invalidų reikalų tarybos prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005-09-15 protokolu Nr. 7, 1.2 p.

Pavyzdys

Lietuvos invalidų draugijos VšĮ Neringos miesto socialinės reabilitacijos centras 2006 metais **15,5 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų panaudojo centro veiklos išlaidoms padengti** (darbo užmokestis centro direktorei, buhalterei ir valytojai, socialinio draudimo įmokos, ryšių, transporto, patalpų eksploatavimo, ūkinių ir kanceliarinių prekių įsigijimo išlaidos).

- Minėtame centre 2006 metais nebuvo teikiamos socialinės paslaugos, o vasaros sezono metu buvo išnuomojamos patalpos poilsiui. Centras uždirbo **23, 8 tūkst. Lt** pajamų (centro pateikti duomenys).

- **Atkreiptinas dėmesys, kad neįgalieji mokėjo 15 Lt už lovadienį** (išskyrus vaikus su negalia iki 5 metų). Kiti nuomotojai mokėjo 30-60 Lt už parą.

Taip pat minėtam centrui 2006 metais 12,4 tūkst. Lt lėšų iš savivaldybės biudžeto skyrė Neringos miesto savivaldybė.

Neįgaliųjų asociacijos pagal sutartis yra išpareigojusios nenaudoti lėšų ilgalaikiam materialiajam ir nematerialiajam turtui įsigyti. Dauguma neįgaliųjų asociacijų dalį lėšų panaudojo ilgalaikiam turtui įsigyti (kompiuterinei, medicininei įrangai, mobiliesiems telefonams, baldams, skalbimo, siuvimo mašinoms ir kitai įrangai), t. y. nesilaikė sutartinių išpareigojimų.

Pavyzdys

- Lietuvos invalidų draugija 59,9 tūkst. Lt panaudojo kompiuterinei įrangai ir kompiuterinei programai įsigyti;
- Lietuvos aklųjų ir silpnaregių centro taryba 88,7 tūkst. Lt panaudojo kompiuterinei technikai ir kitai įrangai, mobiliesiems telefonams įsigyti;
- VšĮ Kauno ir Marijampolės apskričių aklųjų ir silpnaregių taryba 51,0 tūkst. Lt panaudojo kompiuteriams, magnetofonams, mobiliesiems telefonams įsigyti;
- Lietuvos aklųjų ir silpnaregių medikų draugija 20,0 tūkst. Lt panaudojo masažo stalams įsigyti.

Neįgaliųjų asociacijos pagal sutartis su Neįgaliųjų reikalų departamentu išpareigojo perkant prekes, paslaugas ar darbus laikytis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nuostatų. Kai kurios neįgaliųjų asociacijos šių išpareigojimų nevykdė.

Valstybės kontrolės finansinio audito rezultatai

Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“, sudarydama autorines sutartis už 19,3 tūkst. Lt neatlikusi viešųjų pirkimų procedūrų, nesivadovavo Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo nuostatomis ir netaikė šio įstatymo 86 straipsnyje numatytų pirkimo būdų.⁴³

Kai kurios savivaldybės viešųjų pirkimų konkurso būdu perka paslaugas iš nevyriausybinų organizacijų ir kitų įstaigų, teikiančių paslaugas neįgaliesiems.

Klaipėdos miesto savivaldybės gerosios praktikos pavyzdys

Klaipėdos miesto savivaldybė viešųjų pirkimų konkurso būdu perka paslaugas iš nevyriausybinių organizacijų ir kitų įstaigų, teikiančių paslaugas neįgaliesiems⁴⁴.

Pavyzdžiui, Klaipėdos miesto savivaldybės administracija 2007-01-05 trejiems metams pasirašė sutartį Nr. J4-9 (pagal Viešųjų pirkimų komisijos 2006-12-20 posėdžio protokolą Nr. VP1-309) su Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrijos „Viltis“ Klaipėdos padalinio pirmininke dėl ilgalaikės socialinės globos grupiniuose gyvenimo namuose suaugusiems asmenims su negalia paslaugos teikimo. Iš savivaldybės biudžeto 2007 metais tam skirta 110,7 tūkst. Lt.

⁴² Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas, 1991-11-28 Nr. I-2044, 15 str. 1 d.

⁴³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2007-05-23 raštas Nr. S-(10-1.11)-828.

⁴⁴ Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2004-12-23 sprendimas Nr. 1-493.

Dalis Neįgaliųjų socialinės integracijos programos lėšų, skirtų socialinėms paslaugoms, panaudota nerezultatyviai, tai yra išlaidoms, nesusijusioms su programos įgyvendinimo priemonių vykdymu.

2.2.2. Lėšų skyrimas ir panaudojimas kitoms neįgaliųjų socialinės integracijos priemonėms

Iki 2007 m. sausio 1 d. galiojęs Neįgaliųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis ir šių priemonių įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarkos aprašas⁴⁵ reglamentavo **aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis** tvarką, kurioje buvo numatyta, kad techninės pagalbos priemonėmis aprūpina Techninės pagalbos neįgaliesiems centras prie SADM ir jo teritoriniai padaliniai. Tačiau neįgaliųjų aprūpinimą techninės pagalbos priemonėmis 2006 metais vykdė ir neįgaliųjų asociacijos: Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga tam panaudojo 1160,0 tūkst. Lt; Lietuvos kurčiųjų draugija – 521, 0 tūkst. Lt, iš viso skirta ir panaudota 1681,0 tūkst. Lt.

Analizuojant 2006 metų Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos faktines išlaidas patvirtinančių dokumentų registro duomenis nustatyta, kad tik 72,2 proc. valstybės biudžeto lėšų panaudota techninės pagalbos priemonėms įsigyti, kita dalis, t. y. 27,8 proc. valstybės biudžeto lėšų panaudota neįgaliųjų asociacijų veiklos išlaidoms.

Pavyzdys

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga lėšas panaudojo šioms išlaidoms:

- Kompensacinė technika – 837,2 tūkst. Lt;
- Darbo užmokestis ir įnašai socialiniam draudimui – 68,0 tūkst. Lt;
- Ryšių, transporto, komunalinių paslaugų, komandiruočių ir kitos išlaidos – 29,6 tūkst. Lt;
- Kitos prekės – 40,1 tūkst. Lt;
- Ilegalikis turtas – 185,1 tūkst. Lt.

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos pateiktuose Neįgaliųjų reikalų departamentui dokumentuose kai kuriais atvejais nėra nurodoma, kokios rūšies techninės pagalbos priemonės buvo įsigytos. Nuo 2007 m. sausio 1 d. neįgaliųjų aprūpinimą techninės pagalbos priemonėmis organizuoja Techninės pagalbos neįgaliesiems centras prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ir jo teritoriniai padaliniai.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintas Finansinės pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašas⁴⁶ reglamentuoja finansinės pagalbos neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, skyrimą ir atsiskaitymą

⁴⁵ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005-08-23 įsakymu Nr. A1-238.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-08-29 nutarimu Nr. 831 patvirtintas Finansinės pagalbos priemonių teikimo neįgaliesiems, studijuojantiems aukštosiose mokyklose, tvarkos aprašas.

už gautų lėšų naudojimą. Minėto aprašo 4 punkte numatytos neįgaliesiems teikiamos tikslinės finansinės pagalbos priemonės.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija⁴⁷ 2006 metais respublikinėms neįgaliųjų asociacijoms (Lietuvos invalidų draugijai, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungai, Lietuvos kurčiųjų draugijai) skyrė 119,19 tūkst. Lt tūkst. Lt finansavimą iš valstybės biudžeto lėšų **neįgaliųjų studentų, besimokančių aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose, mokslo rėmimui ir specialiųjų poreikių tenkinimui**. Pagal minėto aprašo 7 punkte numatytas nuostatas Neįgaliųjų reikalų departamentas sudaro su aukštosiomis mokyklomis finansinės pagalbos teikimo neįgaliesiems sutartis, skiria lėšas neįgaliųjų finansinės pagalbos priemonėms, kontroliuoja šių lėšų naudojimą. Audito metu pagal 2006 metų faktines išlaidas patvirtinančių dokumentų registro duomenis nustatyta, kad 90,27 tūkst. Lt Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos viešosios įstaigos panaudojo skaitovams samdyti, skaitovų pašalpoms mokėti, nors Specialiojo ugdymo įstatyme⁴⁸ teigiama, kad nemokamos pedagogo padėjėjo, skaitovo, palydovo, gestų kalbos vertėjo paslaugos specialiųjų poreikių asmenims švietimo įstaigose teikiamos Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka.

Auditorių nuomone, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2006 metais nepagrįstai skyrė 1800,19 tūkst. Lt finansavimą respublikinėms neįgaliųjų asociacijoms, techninės pagalbos priemonių įsigijimui bei neįgaliųjų studentų, besimokančių aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose, mokslo rėmimui ir specialiųjų poreikių tenkinimui, kadangi aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis ir finansinės pagalbos teikimas per neįgaliųjų asociacijas teisės aktuose nėra numatytas.

Dalis lėšų, skirtų techninės pagalbos priemonių įsigijimui, neįgaliųjų studentų, besimokančių aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose, mokslo rėmimui ir specialiųjų poreikių tenkinimui, buvo panaudotos nepakankamai rezultatyviai ir ne pagal paskirtį, kadangi:

- 10 proc. gautų lėšų, skirtų neįgaliųjų aprūpinimui techninės pagalbos priemonėmis, neįgaliųjų asociacijos naudojo administravimo išlaidoms, nors aprūpinti techninės pagalbos priemonėmis turėjo Techninės pagalbos centras ir jo teritoriniai padaliniai;
- neįgaliųjų asociacijos 90,27 tūkst. Lt. lėšų, skirtų neįgaliųjų studentų, besimokančių aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose, mokslo rėmimui ir specialiųjų poreikių tenkinimui, panaudojo skaitovams samdyti, skaitovų pašalpoms mokėti, o ne neįgaliųjų studentų tikslinėms išmokoms mokėti.

⁴⁷ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-11-17 įsakymu Nr. A1-309.

⁴⁸ Lietuvos Respublikos specialiojo ugdymo įstatymas, 1998-12-15 Nr. VIII-969, 23 str. 5 d.

- neįgaliųjų asociacijos dalį lėšų, skirtų aprūpinimui techninės pagalbos priemonėmis, panaudojo darbo užmokesčiui, socialinio draudimo įnašams, ryšių, transporto, komunalinių paslaugų ir kitoms išlaidoms (ne iš 10 proc. lėšų, numatytų administravimo išlaidoms).

Neįgaliųjų reikalų departamento duomenimis, 2006 metų **Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimui** buvo skirta 838,0 tūkst. Lt, iš jų Švietimo ir mokslo ministerijai – 430 tūkst. Lt, Lietuvos kurčiųjų draugijai – 408 tūkst. Lt. Švietimo ir mokslo ministerija ir Lietuvos kurčiųjų draugija daugiausia, t. y. 32,4 proc. (271,6 tūkst. Lt) 2006 metais Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005-2008 metų programos priemonėms vykdyti skirtų lėšų panaudojo darbo užmokesčio ir socialinio draudimo įmokų išlaidoms, 27,6 proc. (231,2 tūkst. Lt) panaudota ryšių, transporto, komunalinių paslaugų ir kitoms išlaidoms, 22,8 proc. (191,2 tūkst. Lt) samdomų ekspertų, konsultantų, lektorių išlaidoms, 17,2 proc. (144 tūkst. Lt) ilgalaikio materialiojo turto įsigijimo išlaidoms apmokėti.

Lietuvos kurčiųjų draugija, 2006 metais Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugoms teikti, dalį lėšų panaudojo gestų kalbos mokymo kabinetams įrengti kurčiųjų reabilitacijos centruose.

Auditorių nuomone, nebuvo tikslinga lėšas panaudoti gestų kalbos mokymo kabinetams įrengti kurčiųjų reabilitacijos centruose, nes visose apskrityse yra įsteigti gestų kalbos vertėjų centrai arba yra vertėjai.

Neįgaliųjų reikalų departamentas 2006 metais 1099,9 tūkst. Lt programos lėšų panaudojo **transportui, specialiai pritaikytam neįgaliesiems vežti, įsigyti**. Neįgaliųjų reikalų departamento direktoriaus įsakymu⁴⁹ gavus Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pritarimą⁵⁰ automobiliai buvo perduoti panaudos pagrindais laikinai neatlygintinai valdyti ir naudotis 10-čiai neįgaliųjų asociacijų jų įstatuose numatyta veikla vykdyti. Neįgaliųjų asociacijų įstatuose numatyta „kita veikla“, kuri, auditorių nuomone, gali būti nesusijusi su neįgaliųjų socialine integracija. Lietuvos Respublikos Vyriausybė iki 2006 metų neįgaliųjų asociacijoms panaudos pagrindais yra perdavusi 40 automobilių.

⁴⁹ Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2007-03-29 įsakymas Nr. V-11 „Dėl turto perdavimo“.

⁵⁰ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2007-03-06 raštas Nr. (15.49-34)-SD-2660.

Valstybės kontrolės finansinio audito rezultatai

Departamentas 2005 m. gruodžio 23 d. gautus automobilius septynioms neįgaliųjų organizacijoms ir vieną automobilį VšĮ „Valakupių reabilitacijos centras“ perdavė tik 2006 m. rugsėjo 29 d., tai yra po devynių mėnesių nuo išsigijimo dienos. Visą minėtą laikotarpį šie automobiliai nebuvo naudojami pagal paskirtį.

Analogiškai Departamentas 2006 m. gruodžio 22 d. išigytytus dešimt automobilių, skirtų neįgaliųjų poreikiams tenkinti, perdavė neįgaliųjų organizacijoms tik 2007 metų balandžio mėnesį. Iki perdavimo minėti automobiliai nebuvo naudojami pagal paskirtį.

Esamos procedūros neužtikrina automobilių, skirtų neįgaliųjų poreikiams tenkinti, efektyvaus naudojimo⁵¹.

Pažymėtina, kad automobiliai panaudos pagrindais neįgaliųjų asociacijoms buvo skirti su sąlyga, jog savivaldybė garantuos vairuotojui darbo užmokestį ir apmokės automobilio draudimo bei eksploatavimo išlaidas. Neįgaliųjų reikalų departamento duomenimis, savivaldybės 2006 metais mikroautobusų išlaikymui skyrė 636,6 tūkst. Lt savivaldybių biudžetų lėšų. Audito metu nustatyta, kad dalis neįgaliųjų asociacijoms skirtų automobilių draudimo, eksploatavimo išlaidų apmokėta iš Žmonių su negalia programos lėšų.

Yra rizika, kad neįgaliųjų asociacijos automobilius gali panaudoti įstatuose numatyta veiklai, nesusijusiai su neįgaliųjų socialine integracija.

Auditorių nuomone, tikslinga automobilius perduoti savivaldybėms pagal panaudos sutartis, nes jos taip pat įgyvendina neįgaliųjų socialinės integracijos priemones, vykdo valstybės deleguotas socialinės paramos funkcijas.

2006 metais Neįgaliųjų reikalų departamentas 265 tūkst. Lt Neįgaliųjų socialinės programos lėšų panaudojo **Universalios reabilitacijos ir integracijos duomenų bazei rengti**. Universalios neįgaliųjų reabilitacijos ir integracijos informacinės sistemos (UNRIIS) paskirtis – užtikrinti visiems vartotojams galimybę internetu gauti naujausią informaciją apie neįgaliųjų reabilitaciją, paslaugas, priemones sveikatos, socialinės apsaugos, švietimo ir mokslo, užimtumo, aplinkos prieinamumo, kultūros ir sporto srityse, tarnybas, įmones. Universalią neįgaliųjų reabilitacijos ir integracijos sistemą buvo numatyta parengti ir įdiegti iki 2007 m. sausio 1 d., tačiau ši sistema visuomenei buvo įdiegta ir pristatyta tik 2007 m. liepos 2 d.

Auditorių nuomone, lėšos Universalios reabilitacijos ir integracijos duomenų informacinės sistemos įdiegimui panaudotos nepakankamai efektyviai, nes ši sistema buvo įdiegta pavėluotai.

⁵¹ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2007-05-23 raštas Nr. S-(10-1.11)-828.

2.2.3. Lėšų panaudojimas administravimo išlaidoms

Neįgaliųjų reikalų departamento duomenimis, 2006 metais respublikinės neįgaliųjų asociacijos administravimo išlaidoms panaudojo 2 412,04 tūkst. Lt arba 7,1 proc. Neįgaliųjų socialinės integracijos programos lėšų.

2006 metais respublikinės neįgaliųjų asociacijos 32, 9 proc. lėšų panaudojo asociacijų, jų asocijuotų narių, jų įsteigtų viešųjų įstaigų, uždarytų akcinių bendrovių ir kitų įstaigų darbuotojų darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įmokoms; 7,9 proc. ryšių, transporto, patalpų eksploatacijos išlaidoms ir likusią dalį lėšų kitoms veiklos išlaidoms.

Pavyzdys

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos UAB „Brailio spauda“ 2006 metais panaudojo 448,5 tūkst. Lt, iš jų: 150,1 tūkst. Lt – darbo užmokesčiui ir socialinio draudimo įnašams; 24,8 tūkst. Lt – autoriniams atlyginimams; 32,6 tūkst. Lt – ryšių, transporto, komunalinėms ir kt. išlaidoms; 28,7 tūkst. Lt – spaudiniams ir spaudos darbams; 20 tūkst. Lt – popieriui įsigyti ir 12,3 tūkst. Lt – kitoms prekėms įsigyti.

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos UAB „Brailio spauda“ pavyzdyje pateiktos išlaidos priskirtos programos priemonių įgyvendinimo išlaidoms, o ne administracinėms išlaidoms.

Valstybės kontrolės finansinio audito rezultatai

Kai kuriais atvejais, kai projektų vykdytojai faktiškai vykdo programos projektų organizavimo darbus, tačiau darbo užmokestis šiems vykdytojams mokamas ne iš programos projektų organizavimui ir koordinavimui skirtų lėšų (10 proc.), o iš projekto sąmatoje numatytų lėšų, kurios skirtos darbo užmokesčiui mokėti⁵².

Pažymėtina, kad savivaldybės atlieka dalį funkcijų, susijusių su neįgaliųjų integracija, kaip numatyta Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme.

Savivaldybių asociacijos nuomonė

NVO organizacijos pagal savo specifiką, teikdamos paslaugas neįgaliesiems, turėtų glaudžiai bendradarbiauti su savivaldybėmis, kurios iš nevyriausybinė organizacijų teisės aktais nustatyta tvarka pirktų socialines paslaugas. Remiant NVO, būtina aiškiai atskirti NVO, apskričių, savivaldybių bei ministerijos vykdomas funkcijas ir jų atsakomybę. Siūlome, kad tikslinės valstybės biudžeto dotacijos socialinių paslaugų teikimui būtų skiriamos per savivaldybių biudžetus, o pačių NVO etatų bei patalpų išlaikymas turėtų būti atskirtas nuo socialinių paslaugų organizavimo ir teikimo. Aiški socialinių paslaugų finansavimo tvarka ir vykdomų funkcijų atskyrimas leistų taupiau naudoti valstybės (savivaldybės) biudžeto lėšas⁵³.

Nacionalinės plėtros instituto informacija

2005 metais atliktos administracinės ir teisinės aplinkos analizės „Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas“ informacija

Socialinių paslaugų rinkoje turi išvirtinti socialinių paslaugų teikėjų ir finansavimo būdų įvairovė, kuri įtakos platesnio paslaugų asortimento pasirinkimą klientams ir racionalią valstybės finansinių išteklių, skirtų socialinėms paslaugoms, panaudojimą. Turi būti užtikrintos lygios galimybės visiems paslaugų teikėjams, nepriklausomai nuo jų steigėjo statuso, dalyvauti paslaugų rinkoje bei pretenduoti į lygiavertį finansavimą. Konkurencinėse sąlygose paslaugų teikėjai bus priversti ieškoti būdų paslaugų įkainio sumažinimui, kadangi įkainio dydžio skaičiavimo tvarka atspindės ir neracionaliai bei kliento poreikiams neadekvačiai naudojamas lėšas. Kartu turi didėti paslaugų rinkos viešumas, dėl ko neracionaliai dirbančios įstaigos ar savivaldybės jaus moralinį spaudimą mažinti paslaugų kaštus.

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad toliau vystant paslaugų pirkimą iš trečiojo sektoriaus, svarbu eiti nuo programų pagrindu NVO skiriamo finansavimo tam tikroms paslaugoms teikti prie paslaugų pirkimo viešųjų pirkimų būdu. Programinis finansavimas ne tik neatiskiria NVO pilietinio judėjimo veiklos bei teikiamų paslaugų ir su tuo susijusių lėšų, bet ir neleidžia kontroliuoti teikiamos paslaugos kokybės⁵⁴.

⁵² Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2007-05-23 raštas Nr. S-(10-1.11)-828.

⁵³ Lietuvos savivaldybių asociacijos 2007-08-01 raštas Nr. (15)-SD-584.

⁵⁴ Nacionalinio plėtros instituto tyrimas „Nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas teikiant viešąsias paslaugas“, 2005.

Auditorių nuomone, organizuojant Neįgaliųjų socialinės integracijos programos įgyvendinimą pagal esamą finansavimo sistemą, valstybės biudžeto lėšos naudojamos nepakankamai efektyviai ir racionaliai, kadangi didžioji dalis skirtų lėšų tenka administravimui, o ne neįgaliųjų poreikiams tenkinti.

Auditorių nuomone, skiriant lėšas neįgaliųjų socialinei integracijai savivaldybėms ar jų įgaliotoms įstaigoms, efektyviau ir racionaliau būtų naudojamos valstybės biudžeto lėšos, tolygiau būtų paskirstytos lėšos neįgaliesiems pagal regionus, skatintų savivaldybes neįgaliųjų socialinės integracijos priemonių įgyvendinimui ieškoti naujų ir pigesnių paslaugų teikimo formų, neįgaliesiems reikalingas paslaugas pirktų viešųjų pirkimų būdu.

2.3. Programos priemonių įgyvendinimas

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija 2006 metų veiklos ataskaitoje⁵⁵ pateikė informaciją apie Neįgaliųjų socialinės integracijos programos įgyvendinimą ne pagal sritis, o pagal atskiras priemones.

Priemonė – teikti ir plėtoti medicininės, psichosocialinės, profesinės reabilitacijos bei socialines paslaugas, ugdant savarankiško gyvenimo įgūdžius, tenkinti specialiuosius poreikius.

Ši priemonė 2006 metais buvo vykdyta sujungiant reabilitacijos ir socialinių paslaugų programos sritis.

Profesinės reabilitacijos projektus 2006 metais vykdė keturios neįgaliųjų asociacijos, nors kaip minėta ankstesnėje ataskaitos dalyje, teisės aktuose nėra numatyta, kad minėtas paslaugas gali teikti neįgaliųjų asociacijos.

Analizuojant neįgaliųjų asociacijų vykdytų profesinės reabilitacijos projektų įgyvendinimo rezultatus, nustatyta, kad ne visas vykdytas priemones galima priskirti tiesiogiai profesinei reabilitacijai.

Pavyzdys

Lietuvos invalidų draugija

- Teiktos interneto paslaugos neįgaliųjų draugijose; įsigyta kompiuterinė įranga 8 neįgaliųjų draugijoms; įkurta 6 neįgaliųjų verslo plėtros centrai; teiktos konsultacijos; įdarbinti 6 neįgalūs asmenys centruose konsultantais;

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

- Paremta 20 neįgaliųjų, besimokančių masažuotojo profesijos; Vilniaus ir Šiaulių kolegijos aprūpintos specialiosiomis mokymo priemonėmis;

Lietuvos kurčiųjų draugija

- Teiktos konsultacijos dėl darbo.

Socialinių paslaugų katalogas⁵⁶ apibrėžia socialines paslaugas, jų turinį pagal atskiras socialinių paslaugų rūšis bei socialinių paslaugų įstaigų tipus.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ataskaitoje nurodyta, kad įgyvendinant reabilitacijos (psichosocialinės reabilitacijos, savarankiškumo atstatymo, profesinės reabilitacijos) ir socialinių paslaugų teikimo projektus, reabilitacijos ir socialines paslaugas gavo ir savarankiškumo atstatymo priemonėmis iš viso pasinaudojo apie 48 800 neįgaliųjų.

Lietuvos invalidų draugija 2006 metų Žmonių su negalia socialinės integracijos programos veiklos ataskaitoje nurodė, kad vykdant **socialinių paslaugų** projektus socialines paslaugas gavo 61 030 neįgaliųjų.

Pagal pateiktus duomenis neaišku, kaip šalies mastu buvo apskaičiuotas bendras reabilitacijos ir socialines paslaugas gavusių neįgaliųjų skaičius, nes vien Lietuvos invalidų draugija nurodė didesnę socialines paslaugas gavusių neįgaliųjų skaičių nei Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, sudėjusi reabilitacijos ir socialines paslaugas gavusių neįgaliųjų skaičių.

Socialinių paslaugų projektus 2006 metais vykdė 12 neįgaliųjų asociacijų, tačiau ne visas vykdytas priemonės galima priskirti socialinėms paslaugoms.

Pavyzdys

Lietuvos invalidų draugija

- Pagalbos namuose socialinių paslaugų teikėjais **įdarbinti** 36 neįgalūs asmenys; Socialinių paslaugų dienos centruose teikėjais **įdarbinta** 116 neįgalių žmonių;

Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“

- **Kvalifikaciją** tobulino 4 specialistai;

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

- **Kvalifikaciją** tobulino socialiniai, medicinos, kultūros darbuotojai, buhalteriai.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos ataskaitoje nurodyta, kad teikiant socialines paslaugas neįgalieji buvo aprūpinami techninės pagalbos priemonėmis. Audito metu nustatyta, kad aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis buvo organizuojamas per Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungą ir Lietuvos kurčiųjų draugiją. Kaip minėta ankstesnėje ataskaitos dalyje, neįgaliųjų asociacijoms ši funkcija nepriskirta.

Priemonė – pritaikyti viešąją, būsto ir informacinę aplinką neįgaliesiems bei įdiegti universalią neįgaliųjų reabilitacijos ir integracijos informacinę sistemą

Įgyvendindamos Neįgaliųjų socialinės integracijos 2006 metų programą, aštuonios neįgaliųjų asociacijos vykdė **viešosios fizinės aplinkos pritaikymo** projektus. Viešosios paskirties pastatų, būsto, viešojo transporto objektų, gyvenamųjų mikrorajonų objektų, kuriems buvo pritaikyta viešoji fizinė aplinka, savininkai ir naudotojai yra kiti juridiniai asmenys, o ne neįgaliųjų asociacijos.

⁵⁵ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2006 metų veiklos ataskaita, 2007-02-21 Nr. D6-1.

Pavyzdys
Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“

- Iš dalies pritaikyta 4 mokymo, ugdymo įstaigų, 1 socialinių paslaugų centro, 1 bendruomeninių gyvenimo namų viešoji aplinka; visiškai pritaikyta 9 socialinių paslaugų centrų, tarnybų viešoji aplinka;

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

- Visiškai pritaikyta 8 socialinių paslaugų centrų tarnybų, Šiaulių kultūros namų, Varėnos dienos centras „Dobilas“ aplinka; iš dalies pritaikyta VŠĮ Kauno aklųjų ir silpnaregių centro viešoji aplinka;
- 2 neįgalųjų gyvenamųjų mikrorajonų aplinka: pėsčiųjų takas ir aplinka Skroblų g. Vilniuje, pėsčiųjų takas ir aplinka Beržų g. Panevėžyje; įrengti garsiniai informatoriai Vilniaus miesto troleibusuose ir Panevėžio miesto autobusuose;

Lietuvos kurčiųjų draugija

- Atlikti VŠĮ Klaipėdos kurčiųjų reabilitacinio centro patalpų rekonstrukcijos, VŠĮ Kauno kurčiųjų reabilitacinio centro patalpų rekonstrukcijos ir VŠĮ Panevėžio kurčiųjų reabilitacinio centro patalpų remonto darbai;

Lietuvos žmonių su negalia sąjunga

- Renovuota ir visiškai pritaikyta 5 nestacionarių socialinių paslaugų centrai.
-

Priemonė – plėtoti specialiųjų poreikių neįgalių vaikų, jaunuolių ugdymo bei mokymo formas, pritaikyti mokymo programas, teikti būtinas ugdymo procesui paslaugas, plėtoti neįgalųjų įdarbinimą bei darbo formas, naujų informacinių technologijų panaudojimą, bendras bei individualias programas, darbo terapiją, bendrąjį užimtumą, neįgalųjų dalyvavimą kultūros, sporto, poilsio veiklose.

Ugdymo srities projektus vykdė 11 neįgalųjų asociacijų ir Lietuvos specialiosios olimpiados komitetas, nors, kaip minėta ankstesnėje ataskaitos dalyje, teisės aktai nenumato, kad neįgalųjų asociacijos gali teikti ugdymo paslaugas.

Analizuojant neįgalųjų asociacijų vykdytų ugdymo srities projektų įgyvendinimo rezultatus, nustatyta, kad ne visas vykdytas priemonės galima priskirti ugdymo sričiai.

Pavyzdys
Lietuvos invalidų draugija

- Pritaikyta 3-ų ugdymo institucijų aplinka neįgaliesiems; įdarbinta 9 neįgalūs asmenys klubų, stovyklų vadovais; įdarbinta 14 asmenų stovyklų, mokymų vadovais; teiktos transporto paslaugos; 5 kompiuterinio raštingumo kursai jaunimui; remti 5 suaugę besimokantys neįgalieji mokymo įstaigose; organizuota 11 sveikatingumo, poilsio stovyklų vaikams su negalia; organizuoti 7 klubai-būreliai; 2 sveikatingumo bei poilsio stovyklos; 2 darbinio mokymo stovyklos; tapybos terapijos užsiėmimai.

Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“

- teiktos **transporto paslaugos**; organizuoti 9 **seminarai**.

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

- Suteiktos okulisto ir socialinio darbuotojo **konsultacijos** tėvams, vaikams ir pedagogams;
 - Surengti 4 **seminarai** (2 Vilniuje, 1 Suomijoje, 1 Olandijoje); Surengtas **seminaras** Šventojoje regėjimo neįgaliesiems įgyti savęs išgydymą.
-

2006 metais buvo vykdomi šie **užimtumo srities** projektai: įdarbinimo laisvoje darbo rinkoje, darbo terapijos, bendrojo užimtumo.

⁵⁶ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-04-05 įsakymu Nr. A1-93.

Įdarbinimo laisvoje darbo rinkoje projektus vykdė 4 neįgaliųjų asociacijos, Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjungos įsteigta VšĮ Lietuvos aklųjų choras „Vilnius“, Neįgaliųjų reikalų departamento įsteigta VšĮ Valakupių reabilitacijos centras ir nevyriausybinė organizacija Kauno krašto invalidų sporto klubas „Santaka“. Nors, kaip minėta ankstesnėje ataskaitos dalyje, teisės aktai nenumato, kad neįgaliųjų asociacijos gali teikti įdarbinimo laisvoje darbo rinkoje paslaugas.

Analizuojant neįgaliųjų asociacijų vykdytų įdarbinimo laisvoje darbo rinkoje, darbo terapijos, bendrojo užimtumo projektų įgyvendinimo rezultatus, nustatyta, kad ne visas vykdytas priemonės galima priskirti tiesiogiai minėtiems užimtumo projektams.

Pavyzdys

Įdarbinimas laisvoje darbo rinkoje

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

- Teiktos transporto paslaugos; kvalifikaciją tobulino 71 masažuotojas

Darbo terapija

Lietuvos invalidų draugija

- Įdarbinta 20 asmenų klubų vadovais;

Lietuvos sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Viltis“

- Įsteigtas 1 darbinio užimtumo centras; teiktos transporto paslaugos;

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

- Suorganizuoti 5 seminarai Vilniuje; teiktos transporto paslaugos.

Bendrasis užimtumas

Lietuvos invalidų draugija

- Amatų mokymo vadovais įdarbinti 23; organizuoti 26 amatų mokymo kursai;

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

- Įsigyta muzikos instrumentai; teiktos transporto paslaugos;

Lietuvos žmonių su negalia sąjunga

- Surengtas baigiamasis koncertas; 2 šventės; 1 paroda; 1 sportinės varžytuvės; 2 tarptautinės kelionės, 1 meno festivalis; 3 mokomieji seminarai.

Analizuojant neįgaliųjų asociacijų vykdytų **kultūros, sporto, poilsio** srities projektų įgyvendinimo rezultatus, nustatyta, kad ne visas vykdytas priemonės galima priskirti minėtiems projektams.

Pavyzdys

Lietuvos invalidų draugija

- Meno kolektyvų vadovais **įdarbinti** 35 asmenys; sporto treneriu **įdarbintas** 1 neįgalus asmuo.

Priemonė – organizuoti konferencijas, seminarus, mokymus, plėtoti leidybą, kitas visuomenės švietimo ir informacines priemones, įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos politiką, atstovauti neįgaliųjų teisėms.

Analizuojant neįgaliųjų asociacijų vykdytų **konferencijų, mokymų, seminarų organizavimo** projektų įgyvendinimo rezultatus, nustatyta, kad ne visas vykdytas priemonės galima priskirti minėtiems projektams.

Pavyzdys**Lietuvos invalidų draugija**

- Savaitraščio „Bičiulystė“ darbuotojais **įdarbinti** 5 asmenys;

Lietuvos aklųjų ir silpnaregių sąjunga

- Aklųjų mados diena; 20 įvairių parodų; 25 teminiai vakarai.

Yra rizika, kad tas pačias programos priemones tiems patiems neįgaliesiems asmenims gali įgyvendinti kelios neįgaliųjų asociacijos.

Pavyzdys**Tai pačiai pilietei N (Zarasų rajono savivaldybė) aplinkos pritaikymo darbus atliko dvi neįgaliųjų asociacijos:**

- Lietuvos žmonių su negalia sąjunga įrengė taką iki pirties už 5,0 tūkst. Lt;
- Lietuvos invalidų draugija įrengė pandusą už 3,0 tūkst. Lt.

Auditorių nuomone, negalima įvertinti programos įgyvendinimo rezultatyvumo, kadangi:

- nėra tikslios ir patikimos informacijos apie programos priemonių įgyvendinimą;
- yra rizika, kad tos pačios priemonės galėjo būti priskirtos keliems projektams.

2.4. Programos įgyvendinimo kontrolė ir koordinavimas

Programų kontrolės tikslas – užtikrinti tikslingą valstybės biudžeto lėšų panaudojimą įgyvendinant programas bei didinti programų poveikį neįgaliesiems⁵⁷.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos patvirtintame Neįgaliųjų socialinės integracijos programų finansavimo tvarkos apraše⁵⁸ numatyta, kad:

- Neįgaliųjų reikalų departamentas kontroliuoja finansuojamų programų įgyvendinimą ir biudžeto lėšų tikslinį naudojimą, t.y. tikrina einamaisiais biudžetiniais metais (programos įgyvendinimo metu), kaip tikslingai neįgaliųjų asociacijos arba valstybės institucijos naudoja programoms finansuoti skirtas lėšas.
- Neįgaliųjų asociacija arba valstybės institucija teikia Neįgaliųjų reikalų departamentui ketvirtines ir metines ataskaitas apie programų vykdymą, lėšų panaudojimą ir pasiektus rezultatus pagal Neįgaliųjų reikalų departamento patvirtintą tvarką.

Neįgaliųjų reikalų departamento nuostatuose⁵⁹ numatyta koordinuoti ir įgyvendinti Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos programą bei kitas programas, skirtas neįgaliųjų problemoms spręsti, kontroliuoti ir įvertinti valstybės biudžeto lėšų panaudojimo tikslingumą. Numatyta, kad departamentas stebi ir kontroliuoja, kaip vykdomos programų priemonės ir teikia programų vykdytojams pasiūlymus dėl programų ir jų priemonių įgyvendinimo.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-07-20 įsakymu Nr. A1-199 patvirtintas Neįgaliųjų socialinės integracijos programų finansavimo tvarkos aprašas, 60 p.

⁵⁸ Ten pat, 59 punktą.

⁵⁹ Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005-12-30 įsakymu Nr. A1-340.

Neįgaliųjų reikalų departamentas, įgyvendindamas programos priemonių stebėseną ir kontrolę, patvirtino Neįgaliųjų socialinės integracijos programos projektų kontrolės tvarką⁶⁰ bei vykdė šios programos įgyvendinimui skirtų valstybės biudžeto lėšų panaudojimo kontrolę.

Neįgaliųjų reikalų departamento specialistai vertino, kaip tikslingai panaudotos valstybės biudžeto 2006 metais lėšos projektams vykdyti 38 neįgaliųjų asociacijose, sveikatos priežiūros ir kitose įstaigose. Neįgaliųjų reikalų departamentas kontrolę vykdė respublikinėse neįgaliųjų asociacijose, esančiose Vilniuje, taip pat Lietuvos žmonių su negalia sąjungos Elektrėnų ir Utenos neįgaliųjų asociacijose, tuo tarpu dauguma programos projektų buvo įgyvendinami teritorinėse neįgaliųjų asociacijose įvairiose Lietuvos vietose. Neįgaliųjų reikalų departamentas daugiausia dėmesio skyrė neįgaliųjų asociacijų finansinei atskaitomybei vertinti.

Respublikinės neįgaliųjų asociacijos teikė Neįgaliųjų reikalų departamento nustatytos formos ataskaitas „2006 metų Žmonių su negalia socialinės integracijos programos pasiekti rezultatai“. Kai kurios neįgaliųjų asociacijos rengė laisvos formos aprašomąsias veiklos ataskaitas. Neįgaliųjų reikalų departamentas neturi išsamios ir tikslios informacijos apie programos priemonių įgyvendinimą teritorinėse neįgaliųjų asociacijose.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Vidaus audito tarnyba 2006 metais atliko Neįgaliųjų reikalų departamente Žmonių su negalia socialinės integracijos programos auditą⁶¹. Audito metu daugiausia dėmesio buvo skiriama lėšų, skiriamų organizacijoms, vykdančioms neįgaliųjų socialinės integracijos programą, tikrinimui ir Neįgaliųjų reikalų departamento programos įgyvendinimo kontrolės vertinimui. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Vidaus audito tarnybos audito ataskaitoje vienoje iš išvadų nurodyta, kad Neįgaliųjų reikalų departamento Žmonių su negalia socialinės integracijos programos vykdymo atliekama kontrolė ne visuomet pakankama.

Pagal Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Lygių galimybių ir socialinės integracijos departamento nuostatus⁶² viena iš šio departamento funkcijų – analizuoti ir vertinti vykdomą lygių galimybių, lyčių lygybės ir socialinės integracijos politiką, rengti konkrečias veiklos programas ir koordinuoti jų įgyvendinimą. Už Neįgaliųjų socialinės integracijos programos koordinavimą 2006 metais buvo atsakingas Lygių galimybių ir socialinės integracijos departamento Lygių galimybių skyriaus vedėjas. Be to, buvo paskirti atsakingi darbuotojai už atskirų programos priemonių planavimą ir įgyvendinimą. Įgyvendinant Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Neįgaliųjų socialinės integracijos programą kiekvieną ketvirtį strateginio planavimo grupės nariai, atsakingi už atskirų priemonių planavimą ir įgyvendinimą, teikė Socialinės politikos ir prognozavimo

⁶⁰ Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2006-07-20 įsakymas Nr. A1-39

⁶¹ Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos vidaus audito tarnybos Neįgaliųjų reikalų departamento žmonių su negalia socialinės integracijos programos vykdymo audito ataskaita Nr. 1.17-1.

⁶² Patvirtinta Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-12-07 įsakymu Nr. A1-324.

departamentui nustatytos formos ataskaitas⁶³. Pagrindinis dėmesys, koordinuojant programą, buvo skirtas išlaidų sąmatos tikslinimui.

Neįgaliųjų reikalų departamentas nepakankamai kontroliavo programos įgyvendinimą, kadangi nevykdė kontrolės daugelyje teritorinių neįgaliųjų asociacijų, nors jos įgyvendino didžiąją dalį programos projektų.

Neįgaliųjų reikalų departamentas neužtikrino, kad lėšos būtų panaudotos tiesiogiai neįgaliųjų poreikiams tenkinti, neanalizavo ir nepakankamai kontroliavo lėšų, skirtų Neįgaliųjų socialinei integracijos programai įgyvendinti, panaudojimo. Departamento vykdytos Neįgaliųjų socialinės integracijos programos projektų finansinės kontrolės nepakanka, kad būtų užtikrintas tikslingas valstybės biudžeto lėšų panaudojimas įgyvendinant Neįgaliųjų socialinės integracijos programos priemones bei didinamas programų poveikis neįgaliesiems.

⁶³ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2007-07-09 raštas Nr. (18.3-34)-SD-6666.

AUDITO METU ĮVYKĘ POKYČIAI

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-09-06 įsakymu Nr. A1-231 patvirtintas naujas Neįgaliųjų socialinės integracijos programų finansavimo tvarkos aprašas, kuris reglamentuoja neįgaliųjų socialinės integracijos programų projektų finansavimo tvarką, reikalavimus neįgaliųjų asociacijoms, siekiančioms gauti finansavimą iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonėms įgyvendinti, reikalavimus projektams, remiamą veiklą, finansavimo dydį, tinkamas ir netinkamas finansuoti išlaidas, reikalavimus projektų paraiškoms, projektų paraiškų pateikimą, vertinimą ir atrankos organizavimą bei valstybės biudžeto lėšų skyrimą, projektų finansavimą, tikslinimą ir įgyvendinimo kontrolę. Neįgaliųjų asociacijos savo projektų veiklai vykdyti gali pasitelkti partnerius – savivaldybes, savivaldybių biudžetines įstaigas, ne pelno siekiančias organizacijas, kitas neįgaliųjų asociacijas.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rašte⁶⁴ teigiama, kad šiame apraše numatyti pagrindiniai pokyčiai: panaikinta buvusi finansuojamų programų struktūra ir numatytos konkrečios remiamos veiklos, projektų paraiškose atskirtas paslaugų neįgaliesiems teikimas ir neįgaliųjų asociacijų veiklos rėmimas, atsisakyta 10 proc. lėšų skirti projektams koordinuoti ir administruoti, aiškiai reglamentuotas darbo užmokestis, kuris apskaičiuojamas vadovaujantis biudžetinių įstaigų darbuotojų ir socialinių darbuotojų darbo apmokėjimo sąlygomis, numatytos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektus koordinuojančių asociacijų atsakomybės už projektų įgyvendinimą, kontrolę ir rezultatus, pakeista projektų paraiškų vertinimo ir atrankos tvarka, patikslintos vertinimo anketos, kriterijai, atsisakyta nepriklausomų ekspertų komisijos - projektų paraiškas vertina komisija, kurią sudaro specialistai - valstybės tarnautojai.

Iki naujojo aprašo patvirtinimo galiojusi Neįgaliųjų socialinės integracijos programų finansavimo tvarka numatė finansavimą iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonėms įgyvendinti valstybės institucijoms ir neįgaliųjų asociacijoms. Naujajame apraše numatyta nuostata, kad neįgaliųjų asociacijos gali gauti finansavimą iš valstybės biudžeto Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonėms įgyvendinti, neišsprendė Neįgaliųjų socialinės integracijos programos finansavimo sistemos trūkumų ir teisės aktų prieštaravimų. Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 16 str. numatyta, kad apskričių viršininkai ir savivaldybės rengia ir įgyvendina socialines integracijos programas ir socialinius projektus neįgaliesiems, o neįgaliųjų

⁶⁴ Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2007-09-28 raštas Nr.(18.3-34)-SD-8539

asociacijos atstovauja neįgaliųjų interesams, padeda įgyvendinti neįgaliųjų socialinės integracijos priemones.

Auditorių nuomone, tikslinga valstybės biudžeto lėšas skirti savivaldybėms, kurios organizuotų ir koordinuotų neįgaliųjų socialinės integracijos procesą savivaldybės teritorijoje, sudarytų nevyriausybinėms organizacijoms galimybes konkurso būdu siūlyti ir parduoti paslaugas savivaldybėms. Taip būtų aiškiai atskirtas neįgaliųjų asociacijų rėmimas ir paslaugų iš jų pirkimas.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados dėl Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos įgyvendinimo

1. Valstybės kontrolė negali įvertinti Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos rezultatyvumo, kadangi surinkta informacija apie Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemonių planavimą ir įgyvendinimą yra neišsami, nepatikima, nes ją teikė ne visi atsakingi vykdytojai, surinkta informacija pagrįsta skirtingais vertinimo kriterijais arba jie visai nenurodyti, kai kurių atsakingų vykdytojų nurodytos priemonės nesusijusios su programos priemonėmis.
2. Dalis programoje numatytų žmonių su negalia lygias galimybes ir socialinę integraciją ribojančių veiksnių nėra pašalinta, o tai turi neigiamos įtakos socialinės integracijos procesui.
3. Neįgaliųjų reikalų departamentui sudėtinga vykdyti programos koordinatoriaus funkcijas, nes:
 - 3.1. Pats vykdo kai kurias Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemones ir pats atlieka priemonių įgyvendinimo koordinavimą, stebėseną, kontrolę.
 - 3.2. Turi koordinuoti, vykdyti stebėseną, kontroliuoti, kaip Socialinės apsaugos ir darbo ministerija įgyvendina Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemones, nors Neįgaliųjų reikalų departamentas yra Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai pavaldi įstaiga.
 - 3.3. Kai kuriais teisės aktais neįgaliųjų socialinės integracijos programų koordinavimas pavestas Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Lygių galimybių ir socialinės integracijos departamentui ir Neįgaliųjų reikalų departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.
4. Neįgaliųjų reikalų departamento vykdyta stebėseną, kontrolė, koordinavimas nepakankami, nes:
 - 4.1. Surinkta nepilna informacija, kuria remiantis nėra galimybės įvertinti, kaip planuota ir įgyvendinta Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa.
 - 4.2. Vykdyta kontrolė apsiribojo informacijos rinkimu (stebėseną).
 - 4.3. Surinkta informacija nebuvo kasmet apibendrinama ir vertinama šalies mastu; 2006 metais neatliktas Nacionalinės programos įgyvendinimo tarpinis vertinimas ir tikslinimas.

-
5. Nacionalinė žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programa nebuvo įgyvendinama kompleksiškai, nes:
- 5.1. Ne visi atsakingi vykdytojai įgyvendino numatytas priemones ir teikė informaciją programos koordinatoriui – Neįgaliųjų reikalų departamentui.
- 5.2. Vykdam Nacionalinės programos įgyvendinimo priemones trūko bendradarbiavimo tarp įgyvendinančiųjų institucijų.
6. Vykdam vieną iš Nacionalinės programos priemonių – Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programą neužtikrinamas vienodas gestų kalbos paslaugų prieinamumas neįgaliesiems su klausos negalia.

Išvados dėl Neįgaliųjų socialinės integracijos programos įgyvendinimo

1. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos programos „Neįgaliųjų socialinė integracija“ įgyvendinimo įvertinti rezultatyvumo požiūriu negalime, nes:
- 1.1. Nėra tikslios ir patikimos informacijos apie programos priemonių įgyvendinimą;
- 1.2. Yra rizika, kad tos pačios priemonės galėjo būti priskirtos keliems projektams.
2. Neįgaliųjų socialinės integracijos programos planavimas vyko, neatsižvelgiant į neįgaliųjų skaičių atskiruose teritoriniuose vienetuose. Planavimo etape nepakankamai bendradarbiaujama su apskritimis, savivaldybėmis. Vykdam projektų atranką, nebuvo laikomasi atrankai numatytų reikalavimų.
3. Dalis lėšų, skirtų Neįgaliųjų socialinės integracijos programai įgyvendinti, panaudota nerezultatyviai, nes:
- 3.1. Pagal esamą programos finansavimo modelį didžioji dalis skirtų lėšų tenka administravimui ir išlaidoms, nesusijusioms su programos priemonių vykdymu, o ne tiesiogiai neįgaliųjų poreikių tenkinimui.
- 3.2. Pažeidžiant sutarčių sąlygas programos lėšomis buvo įsigytas ilgalaikis turtas, kuris tapo neįgaliųjų asociacijų ar kitų subjektų nuosavybe, padidino nevyriausybinių organizacijų turto vertę.
4. Programos lėšų finansavimo sistema keistina, nes:
- 4.1. Lėšos, skirtos neįgaliųjų socialinei integracijai, pereina 4-5 etapus, kol pasiekia neįgalųjį. Tokia sistema sąlygoja tai, kad tik dalis lėšų pasiekia neįgalųjį.
- 4.2. Finansuojant neįgaliųjų asociacijų projektus ir iki 2008 metų numatant 10 proc. visų projektams skiriamų lėšų panaudoti administravimo išlaidoms, o nuo 2008 metų aiškiai neapibrėžiant administravimo išlaidų dydžio, neskatinama racionaliai ir efektyviai naudoti valstybės biudžeto lėšas. Kartu nesprenžžiama Nacionalinėje programoje įvardyta būtinybė,

spřesti nevyriausybinų organizacijų rėmimo ir socialinių paslaugų pirkimo iš jų atskyrimo klausimus.

4.3. Dalis Neįgaliųjų socialinės integracijos programos lėšų skirta nepagrįstai neįgaliųjų asociacijoms ugdymo, užimtumo, profesinės reabilitacijos projektams vykdyti, techninės pagalbos priemonėms įsigyti, neįgaliųjų studentų, besimokančių aukštosiose ir aukštesniosiose mokyklose, mokslui remti ir specialiesiems poreikiams tenkinti, nes teisės aktai nenumato neįgaliųjų asociacijų tarp šių veiklą įgyvendinančių subjektų.

4.4. Esama finansavimo sistema neužtikrina vienodo paslaugų, teikiamų iš valstybės biudžeto lėšų, prieinamumo neįgaliesiems skirtinguose teritoriniuose vienetuose.

4.5. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos patvirtintoje sąmatoje lėšos Neįgaliųjų socialinės integracijos programai įgyvendinti skirstomos ne pagal socialinės integracijos sritis ar programos priemones, o juridiniams asmenims.

4.6. Dalis valstybės ir savivaldybių biudžetinių, viešųjų įstaigų parengtų projektų finansuojama ne tiesiogiai, o per tarpininkus – neįgaliųjų asociacijas.

5. Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007-2011 metų programoje numatytas administravimo išlaidų dydis savivaldybėms ir neįgaliųjų asociacijų atstovams yra neproporcingas jų atliekamų darbų apimčiai.

6. Neįgaliųjų reikalų departamentas nepakankamai vykdė programos koordinavimą ir kontrolę, neužtikrino, kad valstybės biudžeto lėšos būtų panaudotos neįgaliųjų poreikiams tenkinti, o vykdytos priemonės būtų tiesiogiai susijusios su neįgaliųjų socialine integracija ir kad neįgaliųjų asociacijos teiktų informaciją visuomenei apie neįgaliųjų socialinei integracijai panaudotas valstybės biudžeto lėšas.

Rekomendacijos dėl Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programos įgyvendinimo

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

1. Numatyti papildomas priemones programos įgyvendinimo kontrolei ir koordinavimui stiprinti.
2. Atlikti Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos tarpinį vertinimą, pateikti šio vertinimo rezultatus visuomenei, atsakingiems vykdytojams.
3. Atlikti Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos tikslinimą (priemonių, įvykdymo terminų, atsakingų vykdytojų funkcijų ir kt.).
4. Užtikrinti, kad atsakingi vykdytojai įgyvendintų numatytas Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programos priemones, teiktų programos

koordinatoriui reikiama informaciją, bendradarbiautų ir, esant poreikiui, derintų savo veiklą su kitomis įgyvendinančiosiomis institucijomis.

5. Numatyti etatų skaičių lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertimo paslaugoms teikti, užtikrinant vienodą gestų kalbos paslaugų prieinamumą skirtinguose teritoriniuose vienetuose – apskrityse, savivaldybėse.

6. Svarstyti galimybę organizuoti neįgaliųjų socialinės integracijos įgyvendinimą, vykdant vieną kompleksinę – Nacionalinę žmonių su negalia socialinės integracijos 2003–2012 metų programą, pagal kurios priemones šiuo metu yra vykdomos atskiros programos (Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007–2011 metų programa, Lietuvių gestų kalbos vartojimo ir vertėjų paslaugų teikimo 2005–2008 metų programa ir kt.). Šios programos turėtų būti vertinamos kaip Nacionalinės programos sudedamosios dalys – priemonės. Tai leistų efektyviau panaudoti valstybės biudžeto lėšas, stiprinti jų panaudojimo kontrolę, įvertinti programos įgyvendinimą, padėtų išvengti atsakingų vykdytojų funkcijų bei informacijos apie neįgaliųjų socialinę integraciją dubliavimosi.

Rekomendacijos dėl Neįgaliųjų socialinės integracijos programos įgyvendinimo

Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai

1. Keisti esamą neįgaliųjų socialinės integracijos finansavimo tvarką, skiriant lėšas savivaldybėms, kurios organizuotų ir koordinuotų neįgaliųjų socialinės integracijos procesą savivaldybės teritorijoje, sudarytų nevyriausybinėms organizacijoms galimybes konkurso būdu siūlyti ir parduoti paslaugas savivaldybėms. Taip būtų aiškiai atskirtas nevyriausybinių organizacijų rėmimas ir paslaugų iš jų pirkimas.

2. Planuojant lėšas neįgaliųjų socialinei integracijai, atsižvelgti į neįgaliųjų skaičių atskiruose teritoriniuose vienetuose, kad būtų užtikrintas tolygus neįgaliesiems teikiamų paslaugų prieinamumas.

3. Inicijuoti teisės aktų pakeitimą, nustatant Būsto pritaikymo žmonėms su negalia 2007–2011 metų programoje numatytą administravimo išlaidų dydį savivaldybėms ir neįgaliųjų asociacijų atstovams, kuris būtų proporcingas atliekamų darbų apimčiai.

4. Teikti visuomenei tikslią ir patikimą informaciją apie neįgaliųjų socialinei integracijai skirtas ir panaudotas valstybės biudžeto lėšas, programos įgyvendinimo rezultatus, siekiant visuomenei sudaryti sąlygas vertinti valstybės indėlį į neįgaliųjų socialinės integracijos procesą. Užtikrinti, kad subjektai, naudojantys valstybės biudžeto lėšas neįgaliųjų socialinės integracijos priemonėms vykdyti, nuolat teiktų visuomenei išsamią informaciją apie lėšų panaudojimą ir pasiektus rezultatus.

5. Spręsti klausimą dėl automobilių, skirtų neįgaliųjų poreikiams, perdavimo savivaldybėms.
6. Numatyti papildomas priemones programos įgyvendinimo kontrolei ir koordinavimui stiprinti.

1-ojo audito departamento direktorė

Vita Jurkevičienė

Vyriausioji valstybinė auditorė

Marytė Tulabienė

Valstybinio audito ataskaitos kopijos pateiktos:

Lietuvos Respublikos Seimo Audito komitetui, 1 egz.

Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai, 1 egz.

Neįgaliųjų reikalų departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, 1 egz.

Lietuvos savivaldybių asociacijai, 1 egz.

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
„Neįgaliųjų socialinė integracija“
1 priedas

**Apskričių viršininkams pavestų Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos
2003-2012 metų programos priemonių įgyvendinimas**

Nacionalinės programos sritis, priemonė	Apskričių skaičius		Kiti atsakingi vykdytojai
	vykdo	nevykdo	
2. Visuomenės švietimas			
2.3. – rengti televizijos ir radijo programas, rašyti straipsnius apie žmonių su negalia problemas ir socialinės integracijos politiką	7	3	NRD kartu su Lietuvos radiju ir televizija, savivaldybės, kitos institucijos pagal kompetenciją
4. Reabilitacija			
4.2.3. – organizuoti individualų savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymą įvairios priklausomybės ir pobūdžio reabilitacijos, ugdymo, užimtumo, sporto, savitarpio pagalbos, socialinės apsaugos įstaigose ir organizacijose, namuose	10	-	SADM, SAM, ŠMM, NRD, savivaldybės
4.2.4. – remti savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo programas bendruomenėje	4	6	NRD, savivaldybės
4.4.3. – organizuoti psichologinę pagalbą asmenims, patiriantiems dvasines krizes, trumpalaikius ir ilgai trunkančius psichikos sutrikimus, turintiems kitokių negalių, visose gydymo ir reabilitacijos įstaigose	7	3	SAM, asmens sveikatos priežiūros įstaigos, savivaldybės
6. Aplinkos prieinamumas			
6.1.3. – pritaikyti žmonėms su negalia švietimo ir ugdymo, sveikatos apsaugos, visuomeninių objektų ir socialinių įstaigų aplinką	8	2	ministerijos, visos valstybinės įstaigos, savivaldybių įstaigos, statinių savininkai
6.3.1. – įgyvendinti gestų kalbos vartojimo programą, teikti žmonėms su negalia vertėjų paslaugas	10	-	NRD, SADM, ŠMM, savivaldybės

Valstybinio audito ataskaitos
„Neigaliųjų socialinė integracija“
2 priedas

Savivaldybėms pavestų Nacionalinės žmonių su negalia socialinės integracijos 2003-2012 metų programos priemonių įgyvendinimas

Sritis, priemonė	Savivaldybių skaičius		Savivaldybių skaičius %		Kiti vykdytojai
	vykdė	nevykdė	vykdė	nevykdė	
2. Visuomenės švietimas					
2.1. rengti seminarus, konferencijas (tarptautinius, respublikinius, regioninius, tarpžinybinius), pristatymus, pranešimus, informacinę, metodologinę medžiagą apie žmonių su negalia socialinę integraciją, negalių prevenciją, taip pat teikti informaciją apie priimamus ir keičiamus teisės aktus negalios srityje	52	8	87	13	SADM, NRD, SAM, ŠMM, ŪM, KM, VRM, kt. ministerijos pagal kompetenciją
2.3. rengti televizijos ir radijo programas, rašyti straipsnius apie žmonių su negalia problemas ir socialinės integracijos politiką	41	19	68	32	NRD kartu su LRT, kt. institucijos pagal kompetenciją
4. Reabilitacija					
4.2.3. organizuoti individualų savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymą įvairios priklausomybės ir pobūdžio reabilitacijos, ugdymo, užimtumo, sporto, savitarpio pagalbos, socialinės apsaugos įstaigose ir organizacijose, namuose	47	13	78	22	SADM, SAM, ŠMM, NRD, apskričių viršininkai
4.2.4. remti savarankiško gyvenimo įgūdžių ugdymo programas bendruomenėje	32	28	53	47	NRD, apskričių viršininkai
4.4.2. skatinti socialinių paslaugų teikimą bendruomenėse asmenims su raidos (intelektu) sutrikimais	38	22	63	37	SADM
4.4.3. organizuoti psichologinę pagalbą asmenims, patiriantiems dvasines krizes, trumpalaikius ir ilgai trunkančius psichikos sutrikimus, turintiems kitokių negalių, visose gydymo ir reabilitacijos įstaigose	37	23	62	38	SAM, asmens sveikatos priežiūros įstaigos, apskričių viršininkai
4.4.6. remti tikslines žmonių su negalia psichosocialinės reabilitacijos programas	34	26	57	43	SAM, NRD
5. Socialinės paslaugos					
5.3. taikyti nuolatinę slaugą ir priežiūrą gyvenamojoje vietoje	52	8	87	13	SAM, SADM, NRD
5.6. remti tikslines socialinių paslaugų teikimo žmonėms su negalia programas	53	7	89	11	SADM, NRD
6. Aplinkos prieinamumas					
6.1.3. pritaikyti žmonėms su negalia švietimo ir ugdymo, sveikatos apsaugos, visuomeninių objektų ir socialinių įstaigų aplinką	46	14	77	23	ministerijos, visos valstybinės įstaigos, savivaldybių įstaigos, statinių savininkai
6.1.5. parengti ir vykdyti transporto ir jo infrastruktūros pritaikymo programą žmonėms su negalia vietinės reikšmės keliuose, parengti jos finansavimo tvarką	15	45	25	75	SM, AM
6.2.2. parengti būsto pritaikymo žmonėms su negalia ir jo finansavimo (arba kompensavimo) tvarką	32	28	53	47	AM, NRD
6.2.4. remti būsto ir gyvenamosios aplinkos pritaikymo žmonėms su negalia programas	55	5	92	8	NRD
6.3.1. įgyvendinti gestų kalbos vartojimo programą, teikti žmonėms su negalia vertėjų paslaugas	30	30	50	50	NRD, SADM, ŠMM, apskričių

					viršininkai
6.3.8. remti tikslines informacinės aplinkos pritaikymo žmonėms su negalia programas	26	34	43	57	Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LRV, NRD
7. Švietimas					
7.4. rinkti ir analizuoti statistikos duomenis apie neįgalius (specialiųjų poreikių) vaikus (savivaldybių, apskričių, nacionalinius, pagal negalias)	46	14	77	23	ŠMM, SADM
7.5. reformuoti specialiojo ugdymo įstaigų sistemą, atsižvelgiant į jų efektyvumą, vartotojų skaičių, ketinimą pereiti prie integruoto ugdymo	36	24	60	40	ŠMM, SADM
7.6. rengti neįgalių (specialiųjų poreikių) vaikų ankstyvojo ugdymo ir tam tikrų funkcijų lavinimo programas	44	16	73	27	ŠMM
7.8. rengti ir taikyti pereinamąsias iš švietimo sistemos į darbo rinką ar socialinės paramos sistemą programas	21	39	35	65	ŠMM, SADM
7.10. suvienodinti specialaus ugdymo paslaugų kokybę ir apimtį bendrojo lavinimo ir specialaus ugdymo įstaigose	31	29	52	48	ŠMM, SADM
7.12. remti žmonių su negalia ugdymo ir neformalaus mokymo projektus	26	34	43	57	ŠMM, NRD
8. Užimtumas					
8.6. skatinti savivaldybes ir žmonių su negalia nevyriausybinės organizacijas organizuoti bendrąjį užimtumą	36	24	60	40	SADM
8.7. remti žmonių su negalia užimtumo programas	45	15	75	25	NRD, SADM, teritorinės darbo biržos
10. Kultūra					
10.2. įtraukti žmones su negalia į rengiamas kultūros programas	45	15	75	25	KM
10.3. organizuoti kultūros specialistų kvalifikacijos programas, skirtas darbui su neįgaliaisiais	16	44	27	73	KM
10.4. remti žmonių su negalia kultūrinę veiklą	49	11	82	18	KM, NRD
11. Sportas					
11.1. parengti žmonių su negalia sporto klubų rėmimo ir finansavimo tvarką	13	47	22	78	Kūno kultūros ir sporto departamentas prie LRV, SADM, NRD
11.2. remti žmonių su negalia sporto programas, dalyvavimą sporto renginiuose (vietos, visos Lietuvos, tarptautiniuose)	49	11	82	18	Kūno kultūros ir sporto departamentas prie LRV, NRD
11.4. organizuoti sporto specialistų kvalifikacijos kėlimą	18	42	30	70	Kūno kultūros ir sporto departamentas prie LRV, SADM, ŠMM
12. Poilsis. Remti žmonių su negalia aktyvaus poilsio programas	43	17	72	28	NRD